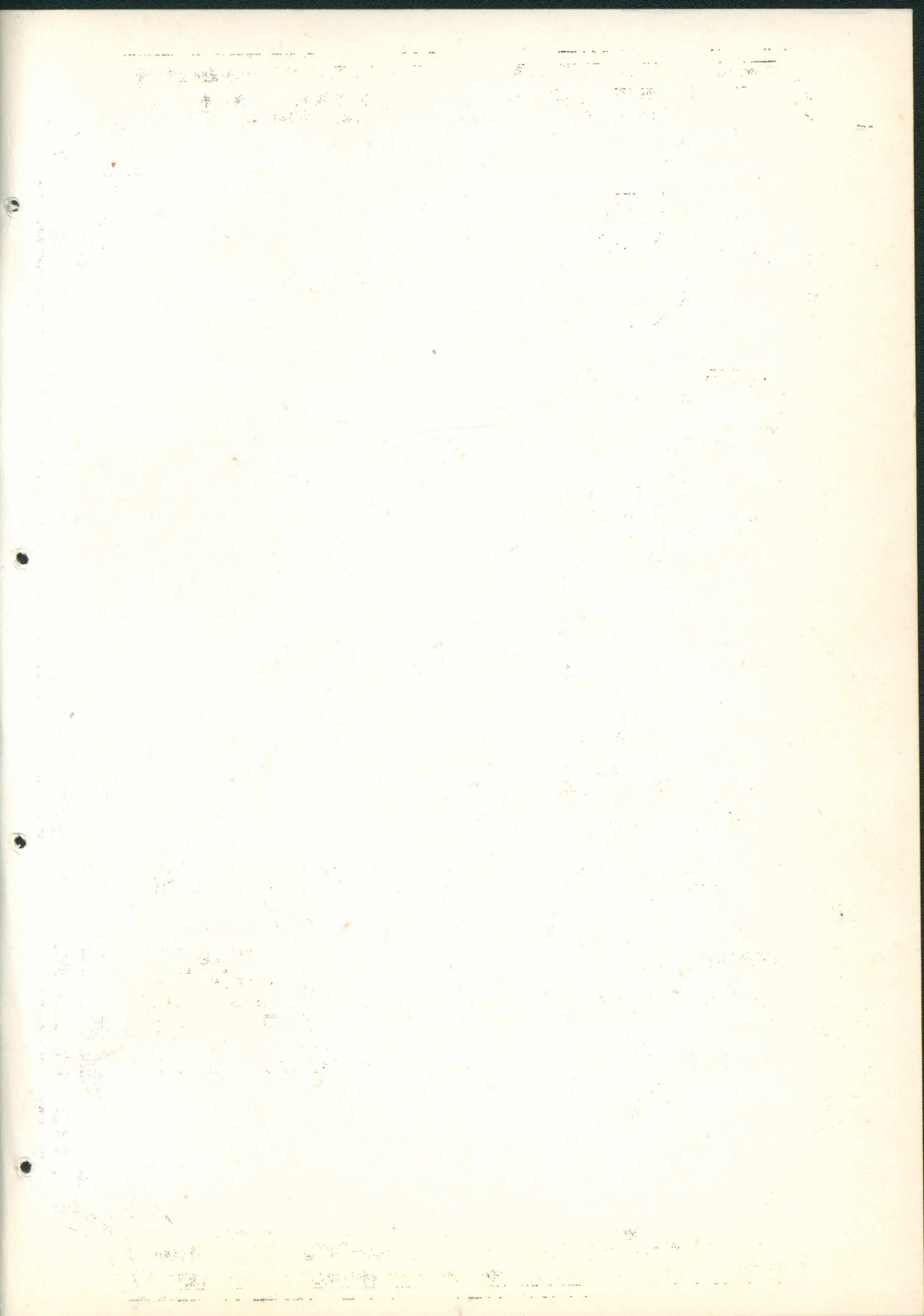

WOJEWÓDZKA
BIBLIOTEKA
PUBLICZNA
im. Emilii
Sukertowej-
Biedrawiny
w OLSZTYNIE

BIBLIOTEKARZ
OLSZTYŃSKI

**WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
im. EMILII SUKERTOWEJ-BIEDRAWINY
w OLSZTYNIE**

**BIBLIOTEKARZ OLSZTYŃSKI
NR 3/1989**

Olsztyn 1989

Zespół redakcyjny:

Halina GIŻYŃSKA-BURAKOWSKA
Krystyna HAŁUN
Henryk JAKUBIEC
Jolanta JURAN
Zdzisława KOSMOWSKA
Roman ŁAWRYNOWICZ
Danuta POL-CZAJKOWSKA
Izabela SYROJĆ
Bożena WASILEWSKA

Redakcja techniczna
Władysław SACHA

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny
10-117 Olsztyn, ul. 1 Maja 5. Tel. red. 27-94-02

Fotoskład i druk: Pracownia Poligraficzna Ośrodka Badań Naukowych
10-402 Olsztyn, ul. Partyzantów 87 — Dom Polski
Zam. 3/89. Nakład 350+30 egz. Z-6

SPIS TREŚCI

I. W NASZYCH BIBLIOTEKACH	
Od Redakcji	5
1. Dział Zbiorów Specjalnych i Dokumentacji Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego — <i>Jolanta Bierula</i>	5
2. Inkunabuły Biblioteki Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” — <i>ks. Marian Borzyszkowski</i>	9
3. Zbiory nieksiążkowe Biblioteki Głównej WSP — <i>Maria Skurpska</i>	12
4. Wydział Zbiorów Specjalnych Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej — <i>Lucyna Gołębiwska</i>	13
5. Zbiory Specjalne w Muzeum Warmii i Mazur — <i>Wacław Radziwinowicz, Andrzej Rzempoluch</i>	21
6. Zbiory Specjalne Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej — <i>Bogumiła Dyś, Kazimiera Grajek, Jadwiga Łączna, Joanna Żwirko</i>	24
7. Zbiory nieksiążkowe w bibliotece morąskiej — <i>Maria Majewska</i>	31
II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI	
Koleżanka Sabina Siemaszko — <i>Halina Giżyńska</i>	34
III. WARTO WIEDZIEĆ	
1. Rozmaitości literackie. Pisarze i ich psy — <i>Jolanta Juran</i>	36
2. Rozmaitości biblioteczne — <i>Krystyna Hałun</i>	39
IV. POMOCE METODYCZNE	
Konspekt wystawy „Człowiek — Środowisko — Przyroda” — <i>Zdzisława Kosmowska</i>	41
V. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
1. Henryk Syska — <i>Irena Walczak</i>	44
2. Stanisława Fleszarowa-Muskat (1919—1989) — <i>Jolanta Juran</i>	50
3. Katyń — <i>Anna Wakar</i>	55
VI. NOWOŚCI WYDAWNICZE	
1. Nowe książki o Warmii i Mazurach — <i>Bożena Wasilewska</i>	60
2. Lektury dla bibliotekarzy — <i>Zofia Koprowska</i>	61
3. Źródła informacyjno-bibliograficzne — <i>Anna Wakar</i>	63
VII. KALENDARIUM ROCZNIC I OBCHODÓW (I—III 1990) — <i>Anna Wakar</i>	66
VIII. KALENDARIUM WYDARZEŃ z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH (III kwartał 1989 r.)	70

1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

IV. НАУКА И ТЕХНИКА В СССР
 1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

V. НАУКА И ТЕХНИКА В СССР
 1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

VI. НАУКА И ТЕХНИКА В СССР
 1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

VII. НАУКА И ТЕХНИКА В СССР
 1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

VIII. НАУКА И ТЕХНИКА В СССР
 1. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 2. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса
 3. Развитие науки и техники в СССР — путь прогресса

I. W NASZYCH BIBLIOTEKACH

OD REDAKCJI

W niniejszym numerze „Bibliotekarza Olsztyńskiego” zamieszczamy informacje o zbiorach specjalnych największych humanistycznych bibliotek Olsztyna. Zebrane zostały też aktualne informacje z bibliotek rejonowych jednak że względu na to, że profil zbiorów specjalnych, ich zasobność, sposób opracowania i zasięg udostępniania jest w nich podobny, zrezygnowano z zamieszczania wszystkich wypowiedzi, ograniczając się do zaprezentowania jednej z najbardziej typowych. Koncepcji takiej towarzyszy nadzieja, że zamieszczone materiały rozszerzą informację biblioteczną, wzbogacą udostępnianie zbiorów, przyczynią się do korzystnych zmian w zakresie ich gromadzenia, organizacji i udostępniania.

1. DZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH I DOKUMENTACJI OŚRODKA BADAŃ NAUKOWYCH im. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Dział zbiorów specjalnych powstał jako integralna część Biblioteki Naukowej OBN w 1963 r. Początkowo w skład jego zasobów wchodziły starodruki, archiwalia, fotografie, mapy, ulotki i jednodniówki przekazane w depozyt przez Stację Naukową Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie. Już w roku założenia rozpoczęto gromadzenie zbiorów własnych (głównie dary i zakupy). Do chwili obecnej część zbiorów specjalnych jest depozytem Stacji Naukowej PTH, a część własnością Ośrodka.

Zbiory specjalne gromadzone są w następujących działach:

STARODRUKI — 2508 vol., w tym jeden inkunabuł *Vocabularum iuris*, wydany w Wenecji 1491 r.

Szczególnie cenne są źródła do historii regionu, jak np. Caspra Schütza *Historiae Rerum Prussicarum* Gdańsk 1599, Christoph Hartknocha *Alt und neues Preussen oder preussischen Historien* Frankfurt-Leipzig 1684, Johanna F. Goldbecka *Volständige Topographie des Königreichs Preussen* Królewiec (1783), czy też zbiór patentów i edyktów królów pruskich z XVIII w. (między innymi patent rozbiorowy

z 13 IX 1772 r.) oraz czasopisma: „Acta borussica ecclesiastica, civilia, literaria oder Sorgfältige Sammlung allerhand zur Geschichte des Landes Preussen gehöriger Nachrichten, Urkunden, Schrifften u. Documenten” Königsberg u. Leipzig 1732, „Königsberger Intelligenz-Zettel zum Nutzen und Besten des Publici”, Königsberg 1799.

W ogólnej liczbie starodruków przeważają druki pisane w języku niemieckim, jednakże są także starodruki polskie, np. Macieja Strykowskiego *Kronika polska, litewska i żmudzka* t. 2 Warszawa 1766, Franciszka Bohomolca *Życie Jerzego Ossolińskiego* Warszawa 1772, tomik wierszy Ignacego Krasickiego, wyd. w Warszawie 1784 r. (na okładce — ekslibris K. C. Mrongowiusza), a także poradnik medyczny Eliasza Beynosa *Świeżo poczyniony miłosierny Samarytan, albo przyjazno-braterska rada na wszelkie choroby, łamania w ludzkim ciele, tak wewnętrzne jako i powierzchowne* (Brak miejsca wydania 1691 r.).

Korzystanie ze starodruków ułatwia katalog alfabetyczny.

ARCHIWALIA — są zbiorem bardzo różnorodnym, gromadzącym akta, dokumenty, opracowania, prace nie opublikowane związane głównie z naszym regionem (2549 jednostek inwentarzowych). W dziale tym można wydzielić pewne grupy tematyczne, jak np. materiały dotyczące działaczy ruchu polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu, szkolnictwo polskie w okresie międzywojennym, szkolnictwo po 1945 r., Plebiscyt 1920, twórczość literacka ludowa i profesjonalna, zbiór pamiętników powstałych w wyniku rozpisania konkursów, m.in. *Pamiętnik-życiorys Polaka z Prus Wschodnich* (1947), *Moje życie i praca na Warmii i Mazurach* (1964, 1984), *Wspomnienia byłych robotników przymusowych i jeńców wojennych* (1970). Bardzo ważną dokumentacją opisowo-fotograficzną jest inwentaryzacja nagrobków i cmentarzy Warmii (sporządzona przez E. Martuszeńskiego i B. Sałudę). W zbiorze znajdują się także fragmenty archiwów organizacji i stowarzyszeń: z okresu do 1945 r. — Ostdeutscher Heimatdienst (Wschodniopruska Służba Ojczyźniana, powołana w marcu 1919 r., wiosną 1933 wcielona do BDO; zachowane akta dotyczą m.in. sprzedaży nieruchomości ziemskich, osadnictwa wiejskiego, plebiscytu, szkolnictwa, działalności organizacji polskich), Bund Deutscher Osten (Związek Niemiecko-Wschodni — powstał w 1933 r., zachowały się sprawozdania, ankiety personalne polskiej mniejszości, listy członków Banku Ludowego w Olsztynie, Mazurskiego w Szczytnie, akta dotyczące polskich organizacji i instytucji na terenie Prus Wschodnich itd.) Okres powojen-

ny: Akta Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego, Polskiego Związku Zachodniego, Stronnictwa Ludowego, Wojewódzkiej Rady Narodowej, Mazurskiego Uniwersytetu Ludowego w Rudziskach Pasymskich i inne.

Na uwagę zasługują spuścizny po następujących osobach: Kazimierzu Jaroszyku, Michale Kajce, Gustawie Leydingu, Emilii Sukerowej-Biedrawinie, Alojzym Śliwie, Pawle Jašku, Teofilu Ruczyńskim.

Archiwalia skatalogowane są alfabetycznie i rzeczowo.

ZBIORY KARTOGRAFICZNE (1097 jednostek inwentarzowych) obejmują: 1) kolekcję atlasów z okresu XIX-XX wieku, pochodzących z polskich i zagranicznych oficyn wydawniczych. Wyodrębniono atlasy historyczne, ogólnogeograficzne i tematyczne. Interesujące są atlasy regionalne, które obejmują teren byłych Prus Wschodnich, jak np. *Atlas zur Geschichte des Preussischen Staates* Weimar 1866, z wydań polskich: *Atlas regionalny województwa olsztyńskiego* Warszawa 1965 oraz *Atlas Ziem Odzyskanych* Warszawa 1947; 2) z b i ó r m a p — najwcześniejsze pochodzą z końca XVIII wieku. Są to fotokopie map opracowanych przez Hennenberga, Enderscha, Narońskiego, Güsselfelda. Najwięcej map pochodzi z II połowy XIX i I poł. XX wieku, są to głównie mapy topograficzne. Dotarcie do poszczególnych map ułatwia katalog zawierający działy: Polska, Pomorze Wschodnie, Warmia i Mazury, Europa, kraje pozaeuropejskie, atlasy, plany miast i wsi, księgozbiór podręczny kartografii. W poszczególnych działach wydzielono mapy: historyczne, topograficzne, fizyczne, polityczne, administracyjne, demograficzne, geologiczne, komunikacyjne i turystyczne. Do ciekawszych map z naszej kolekcji należą: *Mapa Rzeczypospolitej Polskiej z przydaniem kart orientacyjnych trzech podziałów, Ks. Warszawskiego i Okręgu Wolnego m. Krakowa* (wydana około 1905 r. w Krakowie), *Mapa Królestwa Polskiego z oznaczeniem dróg żelaznych, bitych i zwyczajnych* (Warszawa 1915), mapa zawierająca plan bitwy pod Wiedniem, *Polska za panowania Króla Jana Sobieskiego wydana w dwóchsetną rocznicę odsieczy Wiednia z herbami królów elekcyjnych* — Poznań 1883.

MIKROFILMY (1249 jednostek) sporządzone jako zabezpieczenie zbioru lub uzupełnienie o szczególnie ważne dokumenty, czasopisma, książki, których uzyskanie w oryginale nie jest możliwe. Są tu między innymi akta z procesu Wojciecha Kętrzyńskiego 1863—1964 (na podstawie akt przechowywanych w Archiwum w Merserburgu), ręko-

pisy i dokumenty M. Giersza (Biblioteka Kórnicka PAN), utwory Feliksa Nowowiejskiego (Biblioteka synów kompozytora), czasopisma wydawane w różnych okresach na terenie Prus Wschodnich (*Poczta Królewiecka*, Królewiec 1718—1720; *Gazeta Lecka* wyd. w Giżycku od 1875 r.; *Gazeta Ludowa* wyd. w Ełku od 1896 r.; *Allensteiner Kreis-Blatt* wyd. w Olsztynie od 1842; *Gazeta Olsztyńska* 1886—1939 (biblioteka ma w swoich zbiorach oryginały niektórych roczników; *Mazur* wyd. w Ostródzie od 1883; *Mazur* wyd. w Szczytnie od 1906 r. i inne.

Kolejnym działem jest KOLEKCJA FOTOGRAFICZNA (506 jednostek inwentarzowych), gromadzona według układu:

O s o b y — zdjęcia działaczy ruchu polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu; zdjęcia osób związanych z życiem społeczno-politycznym regionu po 1945 r., kolekcje osób prywatnych oraz dokumentacja fotograficzna (zespół zdjęć wykonanych przez Wacława Kapusto, kolekcja Alojzego Kuraczyka, Zbigniewa Grabowskiego, kolekcja kart pocztowych z widokami miast — rodziny Wichmanów z Woryt itd.);

Miejscowości — zdjęcia miast, miasteczek, wsi, głównie Warmia i Mazury od okresu międzywojennego do dnia dzisiejszego;

Plebiscyt — fotografie Komitetu Mazurskiego, Warmińskie-go, miast Prus Wschodnich w okresie Plebiscytu;

Szkolnictwo polskie — zdjęcia szkół polskich na Warmii, nauczycieli, uczniów;

Instytucje, związki — zespół różnorodny, obejmuje okres międzywojenny i od 1945 do chwili obecnej, a w nim m.in. Teatr kukiełek „Bajka”, Konsulat Polski w Olsztynie, Towarzystwa Młodzieżowe na Warmii, Muzeum Warmii i Mazur, Dom Polski, dokumentacja działalności OBN i inne;

II wojna światowa — jeńcy polscy i robotnicy przymusowi, zbiór fotografii wykonanych przez Atlantic Photo-Verlag, Berlin 1939, w nim między innymi: kapitulacja Westerplatte, jeńcy polscy w Łomży, omówienie linii demarkacyjnej w Brześciu między Niemcami a ZSRR.

PISMA ULOTNE i JEDNODNIÓWKI (476 jednostek archiwalnych). Spośród nich na uwagę zasługują unikalne druki plebiscytowe: odezwy do Mazurów, odezwy do Warmiaków, rozporządzenia i odezwy Komisji Alianckiej.

TEATRALIA: programy, informatory, fotografie imprez teatralnych z Teatru Stefana Jaracza w Olsztynie (lata 1947—1989). Negatywy

fotograficzne premier teatralnych olsztyńskiego teatru z lat 1958—1988, zakupione u T. Trepanowskiego.

ZBIORY AUDIOWIZUALNE: relacje działaczy ruchu polskiego na Warmii (25 taśm magnetofonowych), filmy dotyczące naszego regionu (12 sztuk) przekazane w darze przez OPRF w Olsztynie, są tu między innymi: *Adresy doktora Mikołaja* (1972 r.), *Jedziemy na Mazury* (Łódź 1974), *Lidzbark Warmiński* (Łódź 1962) a także filmy video, jak np. *Świat Barbary Hulanickiej*, *Talent i dużo*, *Galeria Grunwaldzka* (1986, 1987). Katalog filmów dokumentalnych dotyczących Warmii i Mazur, przechowywanych w Wytwórni Filmów Dokumentalnych w Warszawie.

Poza zbiorami własnymi przechowywane są także depozyty osób prywatnych i instytucji, jak np. dokumenty i filmy Pantonimy Olsztyńskiej z lat 1957—1983, zapiski Kazimierza Jaroszyka, kronika rodzinna Pawła Otulaka, dokumenty osobiste, odznaczenia Kazimierza Pietrzaka-Pawłowskiego.

Dział zbiorów specjalnych gromadzi i opracowuje dokumentację ze współczesnych wydarzeń społecznych i politycznych: dokumenty, druki ulotne, wydawnictwa wizualne, materiały propagandowe do użytku wewnętrznego, fotografie.

Jolanta Bierula

2. INKUNABUŁY BIBLIOTEKI WARMIŃSKIEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO „HOSIANUM”

Biblioteka Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” mieści się w Olsztynie, przy ul. Kopernika 47. Służy przede wszystkim klerykom i księżom, profesorom Warmińskiego Seminarium Duchownego, także teologom świeckim, studiującym w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II — Studium Teologii dla Świeckich w Olsztynie oraz studentom uczelni humanistycznych, pracownikom innych bibliotek, instytutów, muzeów, redakcji i wydawnictw. Zbiory biblioteczne stanowią również warsztat naukowy dla mieszczących się w tym samym budynku: Archiwum Diecezji Warmińskiej, pracowni Hozjańskiej, redakcji „Studiów Warmińskich”.

Godziny otwarcia Biblioteki: od 14.00 do 18.00, z wyjątkiem

czwartku i niektórych sobót, oraz w czwartek od 8.30 do 12.00. Dla przyjezdnych robi się wyjątki. Tel. 27-51-96, 27-51-97.

Zbiory biblioteczne składają się przede wszystkim z książek z zakresu teologii, filozofii chrześcijańskiej, prawa kościelnego, historii Kościoła i sztuki chrześcijańskiej. Na dzień dzisiejszy obejmują one 324 inkunabuły, 7615 starodruków, 68 101 druków nowszych, 6192 książki w zbiorach podręcznych w Olsztynie i Dobrym Mieście. Łącznie 92 222 tomów, bez czasopism.

Zbiór czasopism obejmuje ponad 1700 tytułów polskich i obcych z dziedziny filozofii, teologii, historii Kościoła i prawa kanonicznego. Biblioteka otrzymuje na bieżąco 170 czasopism, w tym 111 polskich.

Ze zbiorów specjalnych Biblioteki Warmińskiego Seminarium Duchownego na szczególną uwagę zasługują inkunabuły. Są to niestety resztki dawnych bibliotek kościelnych z Fromborka, Dobrego Miasta, Reszla i Ornety. Dawne książki warmińskie los doświadczył bardzo surowo. Najpierw w XVII i XVIII w. najcenniejsze księgi wywieźli Szwedzi. Potem każda wojna odciskała swoje niszczycielskie znamię na księgozbiorach warmińskich. Także ostatnia, szczególnie rok 1945, kiedy biblioteki kościelne na Warmii zostały bądź zniszczone, bądź rozproszone. Część starodruków, w tym i inkunabułów, została w 1945 r. zabezpieczona przez Armię Czerwoną, w 1952 r. zwrócona Polsce, a w 1958 r. Bibliotece Warmińskiego Seminarium Duchownego w Olsztynie.

Obecny zbiór inkunabułów Biblioteki Warmińskiego Seminarium Duchownego to resztki ocalałych po wojnie ksiąg, pozbieranych ze zniszczonych bibliotek i archiwów kościelnych, staraniem ks. dr. Teodora Bensch, ówczesnego Administratora Apostolskiego Diecezji Warmińskiej, oraz ks. dr. Jana Obląka, powojennego dyrektora Biblioteki Seminarium Duchownego w Olsztynie.

Najwięcej inkunabułów pochodzi z dawnej biblioteki Kapituły Kolegiackiej w Dobrym Mieście. Ofiarodawcami ich byli miejscowi kanonicy, m.in. ks. Paweł Snopek († 1554), ks. Jerzy Knobloch († 1615), ks. Urban Jost († 1629), ks. Szymon Lange († 1669).

Pokaźną grupę stanowią inkunabuły z Archiwum Biskupiego we Fromborku. Dominują tu pisma o tematyce prawniczej. Niektóre księgi, jak wynika to z notatek proweniencyjnych oraz pięknych supereklibrisów, należały ongiś do biskupów warmińskich: Łukasza Waczenrode († 1512), Jana Dantyszka († 1548), Jana Stefana Wydźgi († 1679).

Część inkunabułów pochodzi z biblioteki Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku. Po kasacie klasztorów w 1810 r. przez rząd pruski przejęła ona m.in. biblioteki ze Stoczka i Kadyn. Do 1945 r. liczyła 40 000 tomów. Po wojnie zostało się niewiele. Fundatorami ocalałych inkunabułów byli m.in. kan. Jan Sculteti († 1526), biskupi warmińscy: Jan Dantyszek, Jan Stanisław Zbąski († 1697), Andrzej Stanisław Hatten († 1841).

Trzeba jeszcze wspomnieć o dwóch zbiorach proveniencyjnych, jakimi były biblioteki dekanalne w Ornece i Reszlu. Ofiarodawcami niektórych ksiąg byli tu biskup warmiński Maurycy Ferber († 1538) oraz jego kanclerz ks. Feliks Reich († 1539).

Inkunabuły warmińskie drukowane były w oficynach Europy zachodniej. Najwięcej wydano w Strasburgu, Norymberdze, Wenecji, Bazylei, Lipsku, Kolonii, Rzymie, Pawii, Spirze. Niektóre wydano w Bolonii, Moguncji, Hagenaw, Lyonie.

Najstarszy inkunabuł to Piotra Lombarda *Sententiarum libri IV*, wydrukowany w Strasburgu przed 1468 r., pochodzący z biblioteki dekanalnej w Ornece.

Nieco późniejsze to dwa inkunabuły z 1472 r. wydane w Rzymie, mianowicie *Disputationes, quaestiones et consilia*, których autorem był Petrus Fredericus de Senis oraz *Consilia*, napisane przez Antoniego de Butrio, były własnością biskupa Łukasza Waczenrode, wuja kanonika Mikołaja.

Jak przystało na biblioteki kościelne, zachowało się wśród inkunabułów 13 egzemplarzy Biblii, drukowanej w Bazylei (1478), Norymberdze, Strasburgu i Lubece, oraz 6 mszałów, w tym 4 warmińskie *Missale warmiense*, wydane w 1497 r. w Strasburgu, jeden mszał krakowski *Missale cracoviense* z 1487 r. z Moguncji i jeden krzyżacki *Missale dominorum teutonicorum*, wydany w 1499 r. w Norymberdze.

Zachowane inkunabuły zawierają pisma różnych dziedzin i autorów. Z bardziej znanych pisarzy warto wymienić chociaż niektórych: Platon, Cyzero, Boecjusz, św. Augustyn, św. Hieronim, Piotr Lombard, św. Bonawentura, św. Albert Wielki, św. Tomasz z Akwinu, Wilhelm Ockahm, Jan Gerson, Jakub de Voragine, Jan Reuchlin, Ludwik z Prus, Marcin Polak, Mikołaj z Błonia.

Warto jeszcze wspomnieć o dwóch egzemplarzach *Breviarium Warmiense*, modlitewnika kapłańskiego, wydrukowanego w 1494 r. w Norymberdze. Jeden należał do Kapituły Kolegiackiej w Dobrym Mieście.

Drugi zaś w 1540 r. do Mikołaja Humana, dziekana tejże Kapituły i na odwrocie karty ochronnej zawiera odpis *Nicolai Copernici. Ad latitudinem Regionis LIIII graduum*. Jest to tabela wschodów i zachodów Słońca dla 54° szerokości geograficznej, a więc Fromborka i Warmii, która dla poszczególnych pór roku podawała długość dnia oraz w zależności od niej właściwą godzinę odmawiania modlitw nieszpornych.

Inkunabuły Biblioteki Warmińskiego Seminarium Duchownego w Olsztynie są odnotowane w dziele *Inkunabuły w Bibliotekach Polskich. Centralny katalog*, opracowany pod redakcją A. Kaweckiej-Gryczowej, wydany staraniem Biblioteki Narodowej w 1970 r. Drugie wydanie tego katalogu przyniesie zapewne uzupełnienia.

Zachowane inkunabuły warmińskie są cennym świadectwem kultury umysłowej Warmii z drugiej połowy XV w. Dobór autorów, tematyka zachowanych pism, druk w najprzedniejszych oficynach wydawniczych ówczesnej Europy, wystawia zaszczytne świadectwo nabywcom i czytelnikom, bibliotekom i szkołom, całej ówczesnej Warmii.

Ks. Marian Borzyszkowski

3. ZBIORY NIEKSIĄŻKOWE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ

Kierunki gromadzenia zbiorów w Bibliotece Głównej WSP wyznaczają:

- potrzeby procesu dydaktycznego uczelni,
- badania naukowe pracowników.

Ograniczenia (prócz finansowych) narzuca brak miejsca i lokalizacja uczelni w wielu punktach miasta. Prócz tego fakt, że na uczelni istnieje Zakład Technicznych Środków Nauczania, którego zadaniem jest między innymi gromadzenie i nauczanie sposobu użytkowania różnego rodzaju środków technicznych (w tym aparatury audio-wideo), a także Studium Języków Obcych, wykorzystujące taśmy, płyty i TV-SAT w trakcie nauki języków obcych, stwarza Bibliotece określone ograniczenie w zakresie gromadzenia zbiorów nieksiążkowych.

Zbiory te, to w przypadku Biblioteki WSP muzykalia, ksero i fotokopie, mikrofilmy, mapy i rękopisy.

Muzykalia gromadzi biblioteka Zakładu Wychowania Muzycznego. Służą one głównie celom dydaktycznym. Na zbiór składają się głównie nuty — 6,5 tys. egzemplarzy i opracowania chóralne — ok. 200 egz. Prócz tego Zakład dysponuje płytoteką — 1600 płyt (głównie muzyka poważna, koncertowa, operetkowa i repertuar ludowy) wraz z odpowiednią aparaturą audialną. W skład zbiorów Zakładu Wychowania Muzycznego wchodzi również rękopisy — ponad 400 prac magisterskich kierunku Wychowanie Muzyczne.

W Bibliotece Głównej gromadzone są mikrofilmy (340 egz.). Są to głównie czasopisma dziewiętnastowieczne, katalogi biblioteczne, XIX-wieczne kalendarze pruskie, archiwalia. Posiadamy ok. 300 egz. ksero- i fotokopii — fragmenty trudno dostępnych dzieł głównie z zakresu nauk humanistycznych, mapy, autografy.

W naszych zbiorach jest również ponad 500 map i atlasów w tym rzadki w Polsce *Historisch-Geografischer Atlas des Preussenlandes* H. i G. Mortensenów, wydawany od 1968 r. w Stuttgarcie.

Brak miejsca powoduje, że nasze mapy nie mogą być właściwie eksponowane i wykorzystywane.

Kolejnym rodzajem zbiorów są normy ok. 600 egz., gromadzone dla potrzeb Zakładu Bibliotekoznawstwa i własnej działalności informacyjnej Biblioteki.

Do zadań Biblioteki Głównej należy również gromadzenie prac magisterskich. Jest ich w chwili obecnej 1200 egz., głównie z zakresu nauk humanistycznych. Ilość ta zmienia się stale, gdyż Biblioteka sukcesywnie przejmuje rękopisy od poszczególnych zakładów, porządkuje i opracowuje zbiór. Ponieważ niezależnie od Biblioteki Głównej prace magisterskie gromadzą biblioteki Instytutu Biologii i Wydziału Pedagogicznego, w celu ułatwienia wykorzystania całości zbiorów, jest opracowany katalog prac magisterskich sporządzonych i obronionych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie.

Maria Skurpska

4. WYDZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ

Przenikanie postępu technicznego do wszystkich dziedzin życia pociąga

za sobą zmiany w działalności bibliotek różnych typów, w tym również pedagogicznych. Integralną częścią zbiorów stają się materiały nieksiążkowe, nazywane ogólnie audiowizualnymi, a biblioteki dysponując większą różnorodnością zbiorów potrafią lepiej zaspokajać potrzeby odbiorców. W bibliotekach pedagogicznych gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem materiałów nieksiążkowych zajmują się wydziały zbiorów audiowizualnych lub specjalnych.

W Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Olsztynie od lat gromadzono w niewielkim zakresie i udostępniano pomoce audiowizualne. W 1983 roku utworzono odrębny Wydział Zbiorów Specjalnych, który rozwija się dynamicznie. Znajduje tu nauczyciel potrzebne mu do pracy środki dydaktyczne, a także dogodne warunki do ich przygotowania przed zastosowaniem.

Zadania wydziału realizowane są w oparciu o znajomość obowiązujących norm i przepisów, literatury fachowej, doświadczenia innych bibliotek oraz doświadczenia własne nabywane w trakcie pracy, w kontaktach z użytkownikami, metodykami, nadzorem pedagogicznym itp. W ramach wymiany doświadczeń kierownik wydziału zapoznał się z podobnymi wydziałami w bibliotekach pedagogicznych w Krakowie, Lublinie, Opolu, Legnicy, Łodzi, Zielonej Górze i bibliotekach publicznych w Olsztynie i Szczecinie. Zdobyte tam informacje zostały wykorzystane przy opracowywaniu koncepcji funkcjonowania wydziału w strukturze PBW.

Lokal i jego wyposażenie

Wydział ma do swojej dyspozycji dwa pomieszczenia o powierzchni ok. 50 m², dogodnie usytuowane w sąsiedztwie wypożyczalni. Jest funkcjonalnie i estetycznie wyposażony. Zaprojektowana i wykonana na zamówienie meblościanka służy do przechowywania różnych rodzajów materiałów. Skompletowano wysokiej klasy urządzenie audiowizualne:

- zestaw urządzeń stereofonicznych tzw. „duża wieża” (wzmacniacz, tuner, korektor, 2 magnetofony kasetowe),
- magnetofon stereofoniczny szpulowy,
- 2 gramofony,
- radiomagnetofon,

- kolumny głośnikowe,
- odbiornik telewizji kolorowej prod. japońskiej,
- 2 magnetowidy prod. japońskiej,
- kamera video prod. japońskiej,
- projektor filmowy,
- 3 rzutniki,
- episkop,
- grafoskop.

Można zatem swobodnie zwiększać zbiory, przechowywać je we właściwy sposób, eksponować i udostępniać.

Gromadzenie. Zbiory

Do podstawowych zadań wydziału należy systematyczne gromadzenie zbiorów zgodnie z przyjętym profilem. Zasady doboru zbiorów specjalnych są podobne do zasad ogólnie stosowanych przy gromadzeniu zbiorów bibliotecznych. W szczególności uwzględniane są potrzeby środowiska oświatowo-wychowawczego, zainteresowania użytkowników, a także możliwości biblioteki. W rozpoznawaniu potrzeb pomocne są programy nauczania poszczególnych przedmiotów, czasopisma pedagogiczne, raporty z badań środków dydaktycznych w szkołach, wykazy niezbędnego wyposażenia szkół i przedszkoli, a także sugestie użytkowników — nauczycieli. Nieodzowne jest korzystanie ze źródeł informacji, a więc odpowiednich bibliografii, informatorów, katalogów, zapowiedzi i ofert wydawniczych, prasy, radia i telewizji.

Podstawową formą gromadzenia jest zakup za pośrednictwem firm prowadzących sprzedaż wysyłkową, takich jak Krajowa Agencja Wydawnicza, Księgarnia Wysyłkowa „Domu Książki”, Zakład Wydawnictw i Nagrań Polskiego Związku Niewidomych, Agencja Wydawnicza „Varsovia” oraz bezpośrednio w księgarniach „Domu Książki” i KMPiK, Cezasie, sklepie muzycznym i fotograficznym. Niestety oferta rynku w zakresie materiałów audiowizualnych nie jest wystarczająca. W tej sytuacji niezbędną formą uzupełniania zbiorów są nagrania własne:

- ze zbiorów własnych płyt, kaset, taśm szpulowych powielamy na kasyety materiały posiadane w niewystarczającej ilości egzemplarzy

głównie do nauki języków obcych, muzyczne i literackie dla dzieci oraz repertuarowe,

- z anteny PR i TV nagrywamy wybrane audycje dla szkół i przedszkoli i inne atrakcyjne i wartościowe dydaktyczne programy,
- ze zbiorów innych bibliotek i instytucji: z płytki Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej uzupełniliśmy nasze nagrania repertuarowe, z efektoteki Rozgłośni Polskiego Radia w Olsztynie przegraliśmy różne odgłosy i efekty dźwiękowe,
- nagrywamy kasyety tematyczne tzw. zbierające z różnych źródeł np. piosenki o mamie.

W zasadzie gromadzimy materiały w jednym egzemplarzu; najczęściej wypożyczane (do nauki języków, dla dzieci i repertuarowe) — w dwóch i więcej. Materiały szczególnie cenne lub te, na które jest duże zapotrzebowanie, wydzielono jako tzw. egzemplarze archiwalne. Nie są wypożyczane, lecz służą do przegrywania na miejscu. Materiały ewidencjonowane są w księgach inwentarzowych, odrębnych dla każdego rodzaju zbiorów. Nagrania w zeszycie nagrań. Ogółem zgromadzono ok. 5,5 tys. jednostek inwentarzowych (bez albumów).

Biblioteki pedagogiczne różnią się między sobą profilem gromadzonych zbiorów specjalnych, tak pod względem formalnym jak i treściowym. W naszej bibliotece przyjęto następujące rodzaje:

- płyty,
- taśmy magnetofonowe (kasyety i szpule),
- przezrocza,
- zbiory ilustracyjne (fotosy, albumy),
- videokasyety,
- normy biblioteczne,
- mikrofilmy,
- rękopisy (pokonkursowe prace magisterskie),
- druki towarzyszące.

Zakres treściowy obejmuje m.in.:

- radiowe audycje oświatowe (głównie z języka polskiego, historii, muzyki, nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego);
- materiały do nauki języków obcych; obejmują naukę prawie wszystkich języków europejskich, dostosowane do różnych poziomów znajomości danego języka i różnorodnych form nauczania;
- materiały repertuarowe na imprezy okolicznościowe (pieśni rewolu-

- cyjne, żołnierskie, patriotyczne, wiersze, montaże słowno-muzyczne, materiały dokumentalne);
- materiały o treści literackiej (recytacje poezji i fragm. prozy, adaptacje utworów literackich, zestawy fotosów i albumy, płytoteka języka polskiego, bajki, baśnie, wiersze i słuchowiska dla dzieci i młodzieży);
- nagrania muzyczne (muzyka poważna, rozrywkowa, ludowa, poezja śpiewana i piosenka aktorska, płytoteki muzyczne dla szkół i przedszkole, muzyka i piosenki dla dzieci);
- materiały regionalne (przezrocza krajoznawcze, muzyka ludowa, baśnie);
- odgłosy różnych środowisk (plenery, sygnały, batalistyka itp.);
- materiały o tematyce wychowawczej i przysposobienie do życia w rodzinie (nałogi, wychowanie seksualne itp.);
- materiały o treści historycznej, przyrodniczej, krajoznawczej, rocznicowej, z zakresu architektury i sztuki oraz innych dziedzin wiedzy i kultury;
- materiały o charakterze rozrywkowym (kabaret, videofilmy dla dzieci i dorosłych).

Źródła informacji o zbiorach

Podstawowym źródłem informacji są katalogi : alfabetyczny i rzeczowy — przedmiotowy. W jednym ciągu alfabetycznym wykazane są materiały dźwiękowe (płyty, taśmy), w oddzielnych przezrocza, zbiory ilustracyjne, albumy, videokasety, normy, mikrofilmy, prace magisterskie. Katalog przedmiotowy, wspólny dla całości zbiorów, poprzez rozwinięty system haseł i odsyłaczy całkowitych i uzupełniających umożliwia szybkie i trafne wyszukiwanie materiałów. Trzeba podkreślić, że wartość użytkowa materiałów audiowizualnych zależy przede wszystkim od sposobu ich opracowania. Różnorodność informacji zawartych w katalogach decyduje o rozmiarach efektywnego wykorzystania. W opisie nie wystarczą często elementy formalno-wydawnicze, niezbędne są szczegółowe adnotacje o zawartości. Materiały trzeba w tym celu przesłuchiwać i przeglądać. Niektóre pozycje wymagają napisania kilkudziesięciu kart katalogowych : główne, cząstkowe, zbiorcze, odsyłacze. Stąd opracowanie materiałów audiowizualnych jest bardzo czasochłonne.

Bardzo użyteczne informacyjnie i usprawniające wyszukiwanie materiałów są katalożki pomocnicze. Ich zaczątkiem były karty, które posłużyły do opracowania zestawienia bibliograficznego pt. *Materiały audiowizualne na imprezy okolicznościowe i uroczystości szkolne*. Karty te rozmieszczono w kilkudziesięciu działach (hasłach) odpowiadających różnym świętom i uroczystościom. Obok materiałów repertuarowych zaczęto wprowadzać inne bardzo wąskie hasła, o które pytali użytkownicy, a których ze względu na formę wykazywanych materiałów (pojedyncze piosenki i wiersze na kartach cząstkowych) nie można wprowadzać do katalogu rzeczowego. Przykładowe hasła : pory roku, szkoła, wieś, środki lokomocji, ptaki, warzywa, Dzień Matki, Dzień Zwycięstwa. Hasła katalożków zostały połączone odsyłaczami uzupełniającymi z odpowiednimi hasłami katalogu przedmiotowego. Wprowadzane są nowe hasła i uzupełniane nowymi materiałami.

Jeśli chodzi o wydawnictwa informacyjno-bibliograficzne to wspomniane już zestawienie obejmujące materiały repertuarowe, zamierzano rozesłać do wszystkich szkół i placówek oświatowo-wychowawczych województwa, ale z powodu trudności poligraficznych nie udało się go powielić. Jeśli warunki na to pozwolą, zostanie ono zaktualizowane i rozpowszechnione. Planujemy opracowanie innych zestawień tematycznych. Obecnie informacje o zbiorach zamieszczane są w wydawnictwach Wydziału Informacyjno-Bibliograficznego jako uzupełnienie pozycji drukowanych.

Porady bibliotekarza to kolejne źródło informacji. Praca z użytkownikiem w tym dziale polega przede wszystkim na doborze odpowiednich pozycji przydatnych w przygotowaniu lekcji, zajęć pozalekcyjnych itp., na pomocy, poradzie, odtworzeniu fragmentów nagrań, zaprezentowaniu innych materiałów. Wymaga to od bibliotekarza bardzo dobrej znajomości zbiorów a także umiejętności obsługi urządzeń audiowizualnych.

Wolny dostęp do półek i szuflad umożliwia użytkownikom wybór materiałów z pominięciem wymienionych źródeł informacji (głównie muzycznych, do nauki języków obcych, dla dzieci).

Formy udostępniania. Popularyzacja i wykorzystanie zbiorów

Wprowadzono dwie formy udostępniania zbiorów : wypożyczanie oraz indywidualne i grupowe udostępnianie na miejscu.

Wypożyczanie dostępne jest nieodpłatnie dla nauczycieli, pracowników naukowych i kulturalno-oświatowych, kandydatów do zawodu nauczycielskiego oraz innych osób prowadzących działalność pedagogiczną. Prawa i obowiązki użytkowników określone są odrębnym regulaminem. Ewidencja wypożyczeń prowadzona jest przy użyciu kopertek i rewersów.

Udostępnianie na miejscu polega na przegrywaniu na życzenie użytkowników materiałów archiwalnych i innych dostępnych na kasety biblioteczne tzw. robocze (po wykorzystaniu kasowane następnym nagraniem) lub na kasety osób i instytucji zainteresowanych. Przegrywane są materiały także wtedy, gdy posiadana forma płyty, szpuli czy kasety użytkownikowi nie odpowiada. Krótkich nagrań dokonuje się na poczekaniu, dłuższych na umówiony termin. Wprowadzenie egzemplarza archiwalnego i techniki nagrań zwielokrotniło wykorzystanie materiałów, wpłynęło istotnie na wzrost wypożyczeń, a co za tym idzie pełniejsze zaspokajanie potrzeb użytkowników.

Udostępnianie grupowe realizowane jest na imprezach organizowanych przez bibliotekę i we współpracy z innymi placówkami i instytucjami, w bibliotece i poza nią. Są to konferencje metodyczne, posiedzenia rad pedagogicznych, spotkania zespołów nauczycieli, sesje naukowe, uroczystości okolicznościowe itp. Wykorzystywane są zbiory i urządzenia audiowizualne.

Ważnym zagadnieniem w pracy wydziału jest odpowiednia i stała jego popularyzacja wśród nauczycieli. Służą temu informacje:

- u s t n e — udzielane przy okazji wizyt i spotkań nauczycieli w bibliotece i bibliotekarzy w szkołach, przy zapisie nowych czytelników w Wypożyczalni,
- p i s e m n e — o działalności wydziału, adresowane do placówek oświatowo-wychowawczych, o zbiorach zamieszczane w wydawnictwach informacyjnych,
- w i z u a l n e — eksponowanie materiałów na wystawach zbiorów audiowizualnych i jako uzupełnienie i wzbogacenie innych wystaw bibliotecznych.

W ostatnich trzech latach obserwujemy dynamiczny wzrost wykorzystania zbiorów tak odwiedzin — z przewagą nauczycieli w stosunku do pozostałych użytkowników — jak i ilości wypożyczeń. Te korzystne zjawiska tłumaczy się m.in. coraz bogatszymi zbiorami, propagowanymi przy różnych okazjach, stosowaniem różnych

dogodnych, nie praktykowanych w innych bibliotekach form udostępniania, staraniami pracowników o możliwie maksymalne zaspokajanie potrzeb i zainteresowań użytkowników. Tradycyjnie już największym zainteresowaniem cieszą się materiały dla dzieci, do nauki języków obcych, repertuarowe i nagrania muzyczne. Najchętniej wypożyczane są kasety. Jest to korzystne, ponieważ odbiór z taśmy nie ulega zniekształceniu nawet po bardzo długim jej użytkowaniu. Stale rosnącym zainteresowaniem cieszą się videokasety. Ze zbiorów najczęściej korzystają nauczyciele przedszkoli, nauczania początkowego i studenci odbywający praktyki pedagogiczne.

Videotechnika w bibliotece

Dążąc do wzbogacenia działalności kulturalno-oświatowej oraz zwiększenia atrakcyjności zbiorów, biblioteka nasza sięga do najnowszych technik przekazu informacji. Od niedawna oswajamy się z videotechniką, ale już z konkretnymi efektami. Przede wszystkim zakupiono podstawowe urządzenia : 2 magnetowidy, monitory i kamerę.

Korzystamy z czterech podstawowych źródeł uzyskiwania nagrań video:

- zakup nagranych kaset dostępnych na rynku księgarskim;
- rejestracja obrazu telewizyjnego za pomocą magnetowidu (nagrywamy bajki i filmy dla dzieci, filmowe adaptacje utworów literackich, inne przydatne pod względem dydaktycznym programy. Redakcja Programów dla Szkół TVP powołała Videotekę Szkoły Polskiej, jeśli zostanie rozwiązany problem produkcji i dystrybucji kaset dydaktycznych, przystąpimy do ich gromadzenia);
- przegrywanie z kasety na kasetę przy użyciu dwóch magnetowidów (umożliwia powielanie nagrań i montaż w warunkach nieprofesjonalnych);
- rejestracja materiału audiowizualnego przy pomocy kamery video (opracowano projekt i rozpoczęto realizację zadania rejestrowania ważniejszych wydarzeń z życia oświatowego regionu oraz dokumentowania dorobku placówek oświatowych i nauczycieli. Celem jest upowszechnianie tego dorobku oraz przechowywanie w zbiorach biblioteki jako materiał o znaczeniu archiwalnym).

Udostępnianie videokaset przewiduje trzy formy:

- wypożyczanie kaset (tylko nauczycielom);
- przegrywanie nagrań dydaktycznych na kasety placówek oświatowych;
- projekcje grupowe na miejscu (w związku z tym zostanie zorganizowana sieć telewizyjna łącząca Wydział Zbiorów Specjalnych z salami dydaktycznymi, w których umieszczone będą monitory telewizyjne). W ubiegłym roku odbyło się kilkadziesiąt projekcji o charakterze dydaktycznym i rozrywkowym. Towarzyszyły one konferencjom, spotkaniom, szkoleniom itp.

Wykorzystywanie w bibliotece videotekniki spotyka się z akceptacją i żywym zainteresowaniem nauczycieli.

Podsumowując można stwierdzić, że Wydział Zbiorów Specjalnych jest najmłodszym, ale dobrze zorganizowanym i funkcjonującym wydziałem biblioteki. Jego zbiory, warsztat informacyjny i różnorodne formy udostępniania umożliwiają nauczycielom korzystanie z nowoczesnych środków dydaktycznych, których wartości poznawczych i artystycznych, a także znaczenia w procesie dydaktyczno-wychowawczym nikt już dziś nie kwestionuje.

Lucyna Gołębowska

5. ZBIORY SPECJALNE W MUZEUM WARMII I MAZUR

Ze względu na specyfikę zadań Dział Piśmiennictwa Warmii i Mazur zasadniczo ogranicza się do gromadzenia wydawnictw zwartych, starych druków i rękopisów. Posiadamy niewielki zbiór mikrofilmów, fotokopii i kserokopii.

Kartografia gromadzona jest w Działach Historii, Przyrody i Archeologii.

Dział Historii jest w posiadaniu map z okresu II wojny światowej terenu Prus Wschodnich, plebiscytowych, niemieckich miast, powiatów, mapy samochodowej Prus Wschodnich oraz planów Olsztyna z roku 1893, 1913 i z lat dwudziestych oraz przebiegu granicy polsko-niemieckiej.

Dawne mapy w Dziale Przyrody

- *Niemieckie mapy topograficzne*, skala 1:25 000; opracowane w okresie od początku XX wieku do lat trzydziestych, w większości unacześnione w okresie od lat dwudziestych do czterdziestych.
Obejmują teren woj. olsztyńskiego w granicach do czerwca 1975 r., z niewielkimi przyległościami na zachodnie i wschodzie (brak kilku arkuszy map).
Sztuk 219
- *Matryce niemieckich map topograficznych*, skala 1:25 000; opracowane w okresie od pocz. XX w. do lat czterdziestych.
Obejmują teren woj. olsztyńskiego w granicach do czerwca 1975 r. (brak arkuszy zachodniego, wschodniego i połudn.-wschodniego krańca województwa i dwóch innych arkuszy).
Sztuk 171
Na wielu arkuszach brak danych dot. okresu opracowania, wydania.
- *Mapy geologiczne*, skala 1:25 000; opracowane od 1863 r. do końca XIX w.
Obejmują fragmenty terenu od Lidzbarka Warmińskiego po półn.-wschodnie krańce woj. olsztyńskiego w granicach do czerwca 1975 r.
Sztuk 20
W zbiorach znajdują się także:
 - dwie mapy topograficzne *Olsztyn i okolice*, skala 1:25 000, wydane w latach 1933 i 1936;
 - mapa przeglądowa *Prusy Wschodnie* (część wschodnia), skala 1:300 000, brak danych dot. opracowania i wydania;
 - mapa topograficzna *Powiat Szczytno*, skala 1:100 000, wydana w 1939 r.
 - *Plan Olsztyna*, skala 1:5000, wydany w 1934 r.
 - *Atlas Prus Wschodnich*, wydany w 1926 r.W zbiorach znajdują się także różne mapy polskie wydane w okresie powojennym (topograficzne, przeglądowe, geologiczne i in.).

Grafika w Dziale Sztuki Dawnej

St a n liczebny w połowie 1989 r. — ok. 550 szt.

Ch ron o lo g ia: poł. XVI — 1. poł. XX w: (nieliczne przykłady tak późne).

T e c h n i k i: drzeworyt (ryciny najstarsze, z XVI wieku), miedzioryt, akwaforta, litografia, litografia barwna, akwatinta, mezzotinta, techniki mieszane (głównie miedzioryt z akwafortą); kilkanaście rycin w technice miedziorytu i akwaforty jest kolorowanych.

Ar ty ś c i, sz ko ł y, o ś ro d k i: w zbiorze prezentowane są wszystkie ważniejsze ośrodki produkcji graficznej w Europie, głównie z krajów niemieckich, Niderlandów, Francji, Włoch i Polski. Wiele rycin, przede wszystkim książkowych, pozostaje anonimowych, w dużej jednak mierze — jeżeli nawet nieznan jest autor lub wydawca — można wskazać środowisko pochodzenia druku. Spośród ośrodków należy tu wymienić: Augsburg, Antwerpię, Amsterdam, Paryż, Rzym, Norimbergę, Wenecję, Berlin, Frankfurt n. Menem, Londyn, Gdańsk, Warszawę, Drezno, Lipsk, Królewiec.

T e m a t y k a: religijna (Stary i Nowy Testament, święci, przedmioty kultu), ikonografia miejscowości, rezydencji, twierdz itp., portrety, sceny rodzajowe i historyczne, zdobnictwo książek (winiety, przerywniki).

Zbiory o szczególnej wartości, kolekcje:

- ikonografia miast Europy, z wyodrębnionym regionem pobraża Bałtyku. W tej kolekcji znajdują się ryciny z najważniejszych dzieł ilustrowanych, m.in. S. Münster *Kosmografia*, G. Braun, F. Hogenberg *Civitates orbis terrarum*, M. Merian *Topographia*, J. L. Gottfried *Inventarium Sveciae*;
- ilustracje *Nowego Testamentu* (drzeworyty włoskie);
- portrety uczonych, humanistów, polityków (włoskie i niemieckie);
- druki religijne, prawdopodobnie wileńskie albo lubelskie z XVIII w.;
- ryciny niderlandzkie (cykl scen z wojny o wyzwolenie Niderlandów, oficyna F. Hogenberga w Kolonii) i holenderskie (pejzaże, widoki miast i budowli).

6. ZBIORY SPECJALNE WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ

Zbiory nieksiążkowe Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej zgromadzone zostały głównie w Dziale Zbiorów Specjalnych, który utworzono w kwietniu 1972 r.

Znajdują się tutaj dokumenty życia społecznego (aktualnie 9659 jednostek), fotogramy (434 zestawy fotograficzne), książki mówione (1556 tytułów na 20 682 kasetach), płyty gramofonowe (19 730), nuty (2830), kasety video (32), płyty compactowe (16), mapy (754 w różnych formatach), ekslibrisy (1227) i zakupione w latach 1979—1983 re-produkcje (242).

Wszystkie typy zbiorów — poza książkami, mapami i ekslibrisami — kupowane są i opracowywane przez pracowników działu, którzy osiągnęli już określone specjalizacje.

Zestawy fotograficzne zaczęto kupować w 1972 r. Najczęściej zamawiano je w Krajowej Agencji Fotograficznej. Zestawy zawierają fotogramy jednakowego formatu opatrzone podpisami. Każdy zestaw przedstawia zdjęcia ukazujące drogę życiową jakiegoś słynnego lub zasłużonego dla ludzkości człowieka albo określoną problematykę. Fotografie są wykonane na dobrym papierze. Wykorzystywane są najczęściej przez bibliotekarzy przygotowujących wystawy w filiach na terenie Olsztyna.

Bardzo ciekawie prezentuje się zbiór ekslibrisów, które zaczęto gromadzić w 1976 r. Większość stanowią ekslibrisy różnych bibliotek naszego kraju. Najczęściej docierają do nas w postaci darów lub wymiany. Są one udostępniane na miejscu.

W latach 1972—1988 kupowano mapy ściennie i atlasy. Nie są one jednak wykorzystywane. Niektóre mapy polityczne i gospodarcze straciły aktualność. Mapy historyczne czy fizyczne mogą być wykorzystywane na odczytach albo spotkaniach autorskich.

Do najbogatszych ilościowo należą zbiory muzyczne, książki mówione i dokumenty życia społecznego. Dwa pierwsze są także najczęściej wykorzystywane.

Zbiory muzyczne

Zbiory muzyczne gromadzą: płyty i kasety, płyty compactowe, nuty,

czasopisma oraz książki o tematyce muzycznej. Obecnie płytoteka WBP liczy 19 730 szt. Zbiór ten obejmuje około 16 tys. płyt z nagraniami muzyki poważnej, rozrywkowej, jazzu oraz płyty dla dzieci: piosenki, bajki i baśnie ilustrowane muzycznie. Posiadamy także inne płyty przedstawiające np. głosy ptaków, brzmienie różnych instrumentów muzycznych, recytacje itp. — nie zaliczane do zbiorów muzycznych.

Płyty są kupowane w sieci księgarń „PP Dom Książki” w Olsztynie oraz w miarę możliwości w sklepach firmowych Ośrodków Kultury Krajów Demokracji Ludowej w Warszawie. Kupujemy również płyty zachodnie. Dotychczas kupowaliśmy płyty w 2 egzemplarzach. Od połowy 1988 r. kupujemy ich więcej w związku z uruchomieniem wypożyczalni muzycznej w Filii nr 17. Jeden z tych egzemplarzy jest przechowywany w archiwum i przeznaczony tylko do wykorzystania w wyjątkowych sytuacjach (potrzeby Polskiego Radia, Filharmonii itp.). Drugi egzemplarz przeznaczony jest do udostępnienia słuchaczom na miejscu oraz do wypożyczeń do domu. Dział udostępnia płyty od roku 1976. Jesteśmy jedną z nielicznych bibliotek w Olsztyńskim prowadzących już od 13 lat tego typu wypożyczenia.

Należy podkreślić dużą dbałość słuchaczy o płyty. Bardzo rzadkie są przypadki uszkodzeń płyt przez użytkowników.

Oprócz wypożyczeń do domu prowadzimy również udostępnianie płyt na miejscu. W wypożyczalni słuchacze mogą korzystać z dwóch kabin do przesłuchania lub przegrania interesującej płyty na własną kasetę.

Opracowanie płyt polega na sporządzeniu 2 kart głównych (do katalogu alfabetycznego oraz rzeczowego), a także wielu kart pomocniczych. Są płyty, do opracowania których sporządza się w sumie po 30—40 kart katalogowych.

Prowadzimy również kartoteki muzyczne — osobową i zagadnieniową.

Często opracowanie nagrań muzyki poważnej wymaga dobrej znajomości literatury muzycznej, instrumentoznawstwa. Pomocne są tu encyklopedie muzyczne, przewodniki operowe, operetkowe i przynajmniej podstawowa znajomość języków obcych. Wydawane płyty posiadają często niedokładny opis. Dlatego też, aby móc określić jakiego rodzaju muzyka została nagrana lub na jakich instrumentach wykonano dany utwór, musimy przesłuchiwać poszczególne płyty. Katalogujący powinien także zapoznać się z czasopismami muzycznymi, szczegól-

nie zaś z tymi, które zawierają informacje o najnowszych zjawiskach w muzyce rozrywkowej. Jest to konieczne przy katalogowaniu tej muzyki. Pewną trudność w opracowaniu płyt stanowi fakt, że nie wszystkie firmy zagraniczne tzn. węgierskie, rumuńskie, radzieckie podają w opisie językową wersję angielską lub niemiecką. Wówczas pomocne są słowniki języków obcych. Pewną trudność sprawia konwersja pisma. Na płytach radzieckich i bułgarskich nazwiska pisane są w transkrypcji. W takich sytuacjach trudne bywa ustalenie właściwego nazwiska kompozytora lub wykonawcy. Podobnie jest z tonacjami utworów. W poszczególnych językach występuje bardzo często różny zapis tej samej tonacji np. w języku niemieckim Fuge h-moll, zaś w języku angielskim — Fugue in B-minor.

Płyty gramofonowe ułożone są w wypożyczalni numerycznie i jedyną możliwością dotarcia do potrzebnego nagrania jest katalog.

Dział kupuje i opracowuje również płyty do wypożyczalni w Filii nr 17, której zostały przekazane w tym roku wszystkie płyty i kasyety do nauki języków obcych razem z książkami.

Osoby korzystające z naszych zbiorów wywodzą się z różnych grup wiekowych i zawodowych. W roku 1988 zarejestrowaliśmy 696 stałych słuchaczy, którzy wypożyczali płyty do domu. Ich struktura przedstawiała się następująco:

Rok	Liczba stałych słuchaczy	Według grup wiekowych				Według grup zawodowych				
		I	II	III	IV	P	U	M	I	Nz
1988	696	21	142	193	340	48	243	164	19	122

W naszej pracy staramy się uwzględnić potrzeby wszystkich użytkowników Działu Zbiorów Specjalnych zarówno wykształconych muzycznie jak też amatorów.

W zbiorach Działu znajduje się około 3 tys. egzemplarzy nut, z tego część w dwóch egzemplarzach. Dział Muzyczny WBP w Olsztynie jest jednym z nielicznych w sieci bibliotek publicznych w Polsce, który gromadzi i udostępnia nuty.

Zbiór nut zaopatrzony jest we wszystkie nowości, którymi dysponują księgarnie. Dzięki temu nasze nuty stają się ważnym uzupełnieniem brakujących pozycji w bibliotekach WSP i Szkoły Muzycznej.

Zakupu i opracowania nut dokonują pracownicy Działu. Nuty katalogujemy według normy PN-85/N-01 152/07. Sporządzamy dwie

karty główne oraz w miarę potrzeb — pomocnicze. Prowadzimy dwa katalogi: alfabetyczny i rzeczowy. Zbiór ułożony jest w wypożyczalni numerycznie.

Dział prenumeruje 10 tytułów czasopism muzycznych polskich: „Jazz Forum”, „Magazyn Muzyczny”, „Muzyka”, „Non Stop”, „Poradnik Muzyczny”, „Ruch Muzyczny”, „Synkopa”, „Śpiewamy i tańczymy”, „Wychowanie Muzyczne w Szkole”, „Życie Muzyczne” oraz 8 tytułów czasopism wydawanych w ZSRR, Czechosłowacji i NRD. Wszystkie czasopisma oprawiane są w roczniki. Posiadamy ich ponad 200 vol. W oparciu o poszczególne numery sporządza się na bieżąco opisy bibliograficzne do kartoteki muzycznej osobowej i zagadnieniowej. Czasopisma udostępniane są na miejscu w czytelniku. Większość z nich to jedyne egzemplarze na naszym terenie.

Dział posiada w swoich zbiorach ponad 2 tys. książek o tematyce muzycznej. Większość z nich jest udostępniana tylko w czytelniku. Zakup i opracowanie księgozbioru prowadzone są centralnie poprzez Dział Gromadzenia i Opracowania WBP. W Dziale Zbiorów Specjalnych sporządza się opisy bibliograficzne z księgozbioru muzycznego do kartotek osobowej i zagadnieniowej. Książki, które posiadamy w 2 lub więcej egzemplarzach, udostępniamy czytelnikom na ogólnie przyjętych zasadach.

Pomimo braku sprzętu do odtwarzania nagrań z płyt compactowych posiadamy 16 compactów, przede wszystkim z nagraniami muzyki poważnej. Płyty te są ewidencjonowane i opracowywane tak samo jak pozostałe materiały fonograficzne. Kupowane są w 1 egzemplarzu ze względu na wysoką cenę. Zakupy tych płyt prowadzone są od 1988 r. Do chwili obecnej nie są udostępniane czytelnikom.

Dział posiada około 700 kaset z nagraniami muzyki poważnej, rozrywkowej, muzyki dla dzieci oraz montażu słowno-muzycznych. Kasety gromadzone były w zasadzie od chwili powstania Działu, były również swego czasu wypożyczane słuchaczom do domu. Jednak ze względu na trudność sprawdzenia stanu całej kasety przy zwrocie, zrezygnowano z tej formy udostępniania. Można korzystać z nich na miejscu. W tej chwili wykorzystywane są przede wszystkim przez poszczególne filie biblioteczne WBP do pracy z czytelnikami.

Książka mówiona

Dział Zbiorów Specjalnych prowadzi zakup, opracowanie i udostępnianie książki mówionej dla osób ociemniałych, niedowidzących i in. niepełnosprawnych. W dniu 30 IX 1989 r. zbiór książki mówionej liczył 1556 tytułów nagranych na 20 682 kasetach. Mając na uwadze różne grupy wiekowe czytelników, kupujemy różnorodną literaturę: prozę polską i obcą dla dorosłych, literaturę dla dzieci i młodzieży, literaturę popularnonaukową, poezję oraz słuchowiska radiowe. Księgozbiór gromadzimy w oparciu o nagrania Polskiego Związku Niewidomych w Warszawie. Poważną część księgozbioru (525 tytułów — 6158 kaset) przekazana jest do Wypożyczalni w Polskim Związku Niewidomych przy ul. Mickiewicza, część zaś udostępniania jest w Dziale Zbiorów Specjalnych. Książki mówione zgromadzone w naszym dziale stanowią jednocześnie rezerwę do obsługi punktów w terenie. Gromadzimy również księgozbiór do filii dla niewidomych, która ma być uruchomiona w roku przyszlým.

Książki mówione ujęte są w katalogach — alfabetycznym i tytułowym — obejmujących zbiory naszego działu i wypożyczalni PZN. W codziennej pracy częściej wykorzystywane są katalogi alfabetyczne, zawierające dodatkowo adnotacje o treści książki.

Dla usprawnienia korzystania z zasobów Dział Zbiorów Specjalnych sporządza ponadto coroczne wykazy nowości, wykazy słuchowisk radiowych i poezji, rozsyłane również do punktów bibliotecznych książki mówionej.

Ze zbiorów książki mówionej w Dziale ZS korzysta rocznie ponad 50 czytelników. W tej grupie osoby w wieku emerytalnym stanowią 80%, zaś 20% czytelników nie przekracza 30 lat. Do końca września br. wypożyczono tu 945 tytułów (12 515 kaset).

Dział Zbiorów Specjalnych współpracuje na terenie miasta z zakładem karnym i aresztem śledczym. Osoby odpowiedzialne za działalność wychowawczą w tych zakładach wypożyczają książki mówione oraz zestawy płyt gramofonowych i organizują codzienne ich słuchanie przez radiowęzeł. Formę wspólnego słuchania stosują również punkty biblioteczne w terenie. Z ich usług korzystają: domy pomocy społecznej, domy rencistów, domy dziennego pobytu, zakłady karne. Obecnie działa 13 punktów książki mówionej we wszystkich większych miastach naszego województwa. W roku bieżącym punkty te dokonały 26

wymian książek (549 tytułów, 5977 kaset). Rocznie z usług punktów korzysta ok. 130 czytelników indywidualnych wypożyczając ok. 1400 tytułów książek mówionych. Do najaktywniejszych punktów należą: Barczewo, Bartoszyce, Dobre Miasto, Iława, Kętrzyn, Morąg, Lidzbark, Szczytno.

Z wypożyczalni PZN korzysta rocznie ok. 100 czytelników wypożyczając ponad 1000 tytułów.

Dokumenty życia społecznego

Dokumenty życia społecznego w naszej bibliotece gromadzone są od 1972 roku. W chwili obecnej posiadamy ponad 9659 jednostek. Dokumenty gromadzimy przede wszystkim wykorzystując egzemplarz obowiązkowy i dary od osób prywatnych, w mniejszym stopniu pochodzą one z zakupu. Dżs-y stanowią dokumentację życia społecznego: gospodarczego, politycznego i kulturalnego. Są to wydawnictwa nie przeznaczone do handlu księgarskiego — dotyczące życia i działalności związków, partii, stowarzyszeń, instytucji itp. Dżs-ami są ulotki (druki obejmujące 1—4 stron np. zaproszenie) lub druki ulotne (programy teatralne, prospekty handlowe, cenniki, rozkłady jazdy, książki telefoniczne itp.). Dokumentami życia społecznego są również notatki napisane ręcznie, fotografie, taśmy magnetofonowe, filmy, płyty, przezrocza...

Nasza biblioteka gromadziła początkowo wszelkie dokumenty dotyczące Olsztyna i całego województwa, wydane po roku 1945. W tej chwili ograniczamy się przede wszystkim do Olsztyna, wyjątkowo do Warmii i Mazur. Posiadamy także kilka dokumentów sprzed II wojny światowej np. „Życie Młodzieży” — dwutygodnik młodzieży polskiej w Niemczech z 1927 r.

Opracowanie dokumentów życia społecznego pochłania sporo czasu i wymaga cierpliwości. Każdy dokument lub grupa dokumentów w pierwszej kolejności spisywane są z datą wpływu i nazwą lub nazwiskiem ofiarodawcy, następnie włączone do wspólnej teczki. Spis dokumentów znakujemy pieczętką akcesji, to samo oznakowanie stosowane jest na dokumencie, który dodatkowo otrzymuje pieczętkę działu i sygnaturę. Każdy dokument wymaga indywidualnego opracowania, szczególnie przy tworzeniu kart pomocniczych, tak by odbiorca

mógł do niego dotrzeć. Prowadzimy także kartotekę ofiarodawców z datą i ilością darowanych dokumentów oraz statystykę roczną zawierającą wszystkie działy naszej klasyfikacji i lata, w których powstały poszczególne dokumenty.

Podstawową czynnością przy opracowywaniu dokumentów jest klasyfikacja. Schemat klasyfikacji wykorzystywany dotychczas w naszej bibliotece okazał się niewystarczający i wymaga rozbudowy.

W początkowej fazie opracowania dokumenty kwalifikowane są tematycznie do konkretnego działu głównego. Następnie, w miarę potrzeb, część dokumentów opracowywana jest bardziej szczegółowo w poddziałach I, II i III stopnia. Bardziej wnikliwie zajmujemy się dokumentami z dziedziny kultury i sztuki. Są one bardziej kompletne, napływają prawie regularnie i są najczęściej wykorzystywane.

Z biegiem lat schemat, z którego korzystamy, stał się nieczytelny i mało pojemny. Spełniał on swoje zadanie przy mniejszej ilości dokumentów.

Np.

- Dział główny XIX. Sztuka
- XIX-5. Muzyka. Taniec. Śpiew
- XIX-5b. Taniec
- XIX-5b 1. Taniec nowoczesny
- XIX-5b 2. Taniec towarzyski itd.

Dużym ograniczeniem stało się korzystanie z liter alfabetu, których jest tylko 25.

Zastanawiamy się nad przyjęciem schematu bibliografii regionalnej.

Z katalogu głównego dokumentów życia społecznego wyodrębniliśmy: teatralia, muzykalia oraz czasopisma zakładowe i jednodniówki. Najbardziej przejrzysty jest katalog teatraliów. Pozwala on na szybkie dotarcie do potrzebnych informacji.

Karta główna zawiera: nazwisko autora sztuki, tytuł; imiona i nazwiska: tłumacza, reżysera, scenografa, muzyka, choreografa; miejsce i rok premiery; nazwę teatru wystawiającego tę sztukę oraz rodzaj dokumentu.

Np.

SKOTNICKI JAN

Kolędnicy. Reż. Jerzy Janeczko. Scenogr.

Jadwiga Czarnecka. Muz. Jerzy Satanowski.

Premiera — styczeń 1985

PT im. Stefana Jaracza w Olsztynie

Program. Afisz.

Do karty głównej sporządzane są odsyłacze szczegółowe.

Np.

Janeczko Jerzy — reżyser

zob.

1. Skotnicki J.: Kołędnicy. 1985

2. Fredro A.: ...

...

Ostatnią część teatrialiów stanowi chronologiczny wykaz premier, które odbyły się w teatrze olsztyńskim oraz przedstawienia innych teatrów. Karta katalogowa zawiera nazwisko autora sztuki, tytuł, miesiąc i rok premiery.

Np.

Skotnicki Jan

Kołędnicy

styczeń 1985

Gromadzenie dokumentów życia społecznego jest coraz bardziej utrudnione. Nie wszyscy zdają sobie sprawę z potrzeby gromadzenia tego typu zbiorów. Zakłady graficzne i inne instytucje również nie przysyłają kompletów swoich druków ulotnych. Być może wynika to z polityki cenowej, ograniczeń papieru, ścisłego rozliczenia przy zamówieniach itp. Jednak corocznie ponawiamy nasze prośby.

Bogumiła Dyś, Kazimiera Grajek, Jadwiga Łączna, Joanna Żwirko

7. ZBIORY NIEKSIĄŻKOWE W BIBLIOTECE MORĄSKIEJ

Zbiory nieksiążkowe w rejonie Morąg gromadzi się w Dziale Instrukcyjno-Metodycznym Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Morągu. Są to płyty gramofonowe, taśmy magnetofonowe, przezroczca i zestawy fotogramów. Zakres tematyczny tych zbiorów wyznacza przydatność do pracy z czytelnikiem.

Uzupełnianie zbiorów nieksiążkowych nie jest planowe, głównie ze względu na ogólną sytuację finansową biblioteki. Jedynie w zakresie gromadzenia zestawów fotograficznych, systematycznie korzysta się z oferty Krajowej Agencji Wydawniczej, jednak i tu ze względu na stale rosnące ceny ogranicza się zamówienia.

Ogółem na zbiory nieksiążkowe Działu Instrukcyjno-Metodycznego MGBP w Morągu składa się 1057 jednostek ewidencyjnych, z tego około 70% zakupiono w okresie od 1982 do 1989 r.

W zbiorach nieksiążkowych pokaźna ilość to przezrocza, jest ich ogółem 425 jednostek ewidencyjnych, a 226 tytułów. Spośród gromadzonych przezroczy większość stanowią bajki i opowiadania dla dzieci. Pozostałe przezrocza to przeważnie filmy oświatowe z różnych dziedzin wiedzy m.in. z zakresu przyrody, techniki, sztuki, geografii i historii.

Przezrocza są często wykorzystywane w pracy bibliotek wiejskich i Oddziału dla Dzieci, głównie do prowadzenia wieczorów bajek, stąd też najpopularniejsze są następujące tytuły: *Jaś i Małgosia*, *Przygody Koziołka Matołka*, *Królowa śniegu*. Inną formą wykorzystania przezroczy są przeglądy książek, często lektur, ilustrowane przezrociami np. *Historia żółtej cizemki*, *Czarna owieczka*, *Puc*, *Bursztyń i goście*.

Poczesne miejsce w zbiorach Gabinetu Instrukcyjno-Metodycznego zajmuje płytoteka, która liczy 387 jednostek ewidencyjnych, a 288 tytułów. Są to w większości nagrania literatury i piosenek dla dzieci, następnie muzyki rozrywkowej, muzyki poważnej i muzyki ludowej. W płytotece znajdują się również hymny, pieśni patriotyczne i żołnierskie, utwory okolicznościowe, najmniej jest nagrań tekstów literackich dla odbiorcy dorosłego.

Chętnie wypożyczane są płyty z nagraniami utworów literackich i piosenek dla dzieci. Bibliotekarze wykorzystują je do prowadzenia wieczorów baśni, wycieczek wprowadzających do biblioteki, mini-konkursów itp. Ciekawe zajęcia z dziećmi, ale wymagające większego przygotowania, prowadzi się wykorzystując jednocześnie przezrocza i płyty gramofonowe o tej samej tematyce. W ostatnim okresie najczęściej wypożyczano *Podróże Pana Kleksa*, *Akademii Pana Kleksa*, *Przygody Koziołka Matołka*, *Stoliczku nakryj się*, *Przygody Robinsona Cruoe*, *O krasnoludkach i sierotce Marysi*, *Baśnie Andersena*. Do płytoteki sięgają też osoby przygotowujące apele czytelnicze, montaż literacko-muzyczne. Stąd bardzo przydatne są nagrania hymnów, pieśni patriotycznych i żołnierskich oraz nagrania utworów okolicznościowych związanych tematycznie m.in. z Warszawą, Dniem Matki, Dniem Kobiet. Do najczęściej wykorzystywanych płyt gramofonowych należą „Pieśni Polski walczącej”, „Piosenki o mojej Warszawie”, „Dziś do Ciebie przyjść nie mogę”, „Piosenki dla mojej matki”. Płyty zawierające nagrania muzyki rozrywkowej wykorzystuje się przy or-

ganizowaniu imprez dla dzieci m.in. z okazji Dnia Dziecka czy choinki noworocznej.

Zbiór taśm magnetofonowych jest najmniejszy, liczy tylko 27 jednostek ewidencyjnych, z tego najwięcej jest taśm z bajkami i piosenkami dla dzieci oraz kilka nagrań audycji dotyczących pisarzy polskich.

Taśmy magnetofonowe, szczególnie kasetowe, są chętnie wypożyczane przez bibliotekarzy, ponieważ ich wykorzystanie jest łatwe pod względem technicznym. Ta część zbiorów jest jednak zbyt mała, by można mówić o szerszym ich zastosowaniu w pracy z czytelnikiem w bibliotekach rejonu.

Ciekawy jest zbiór zestawów fotograficznych zgromadzony w morąskiej placówce. Liczy on 217 jednostek ewidencyjnych. Zakres tematyczny jest dość szeroki, jednak nasycenie w poszczególnych tematach jest różne. Najpełniejsze są zbiory dotyczące ruchu robotniczego, Polski Ludowej, poszczególnych pisarzy i historii.

Zestawy fotograficzne są cennym uzupełnieniem przygotowywanych w bibliotekach wystaw książkowych.

Zbiory nieksiążkowe wykorzystywane są w miarę potrzeb bibliotek rejonu, w większym stopniu przez pracowników bibliotek miejskich i gminnych, rzadziej przez kierowników filii bibliotecznych i nauczycieli. Sporadycznie wypożycza się zbiory nieksiążkowe do punktów bibliotecznych.

Wszystkie wypożyczenia ewidencjonuje się w dzienniku statystycznym. Średnio rocznie wypożycza się około 350 jednostek. Na tę średnią składa się 160 wypożyczeń przezroczy, 120 wypożyczeń płyt gramofonowych, 50 wypożyczeń zestawów fotograficznych, 20 wypożyczeń taśm magnetofonowych.

Dział Instrukcyjno-Methodyczny prowadzi stałą informację indywidualną oraz zbiorową na szkoleniach rejonowych dla bibliotekarzy, o nabytkach zbiorów nieksiążkowych oraz przygotowuje wykazy wskazujące tytuły i rodzaje jednostek przydatnych do pracy z czytelnikiem zgodnie z wytycznymi do planowania.

Maria Majewska

II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI

KOLEŻANKA SABINA SIEMASZKO

Gdy rozpoczynałam w 1957 r. pracę w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie, koleżanka Sabina Siemaszko była już bibliotekarką. Zwracało się na nią od razu uwagę, ponieważ w małym wówczas gronie, kierowanym przez panią Teresę Peplowską „chodziły słuchy”, że jest taka osoba w WBP, która odznacza się ogromną skrupulatnością w pracy i na dodatek wszystko potrafi zrobić. Miała wówczas za sobą kilka lat doświadczeń bibliotekarskich.

Zatrudniona w WBP w Olsztynie od 1 maja 1954 r. zdobyła już wówczas niemałą sprawność w wykonywaniu różnych czynności, związanych z opracowaniem i udostępnianiem książki. Ogólną sympatię i szacunek dla niej budził fakt, iż koleżanka Sabinka, która wcześniej musiała rozpocząć pracę zarobkową ciągle się uczyła i podwyższała kwalifikacje. Kolejno ukończyła szkołę średnią, Dwuletni Korespondencyjny Kurs Kształcenia Bibliotekarzy, Państwowe Zaoczne Studium Oświaty i Kultury Dorosłych i wiele krótkotrwałych kursów specjalistycznych jak np. kurs wykorzystania, gromadzenia i opracowania pomocy metodycznych w działalności bibliotek. Przede wszystkim zaś odbyła studia wyższe na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (Pedagogika Kulturalno-Oświatowa).

W Wojewódzkiej Bibliotece zetknęła się z całą różnorodnością pracy, jaką może wykonywać bibliotekarz. Prowadziła wypożyczalnię międzybiblioteczną, była pracownikiem Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, wypożyczalni w Starym Ratuszu, przez kilka lat pełniła funkcję instruktora, a następnie pracownika Działu Informacyjno-Bibliograficznego. Tu współpracowała z koleżanką Tamarą Wajsbrot, przygotowującą kolejne roczniki bibliografii Warmii i Mazur.

Od 1972 roku kierowała Działem Zbiorów Specjalnych, który stał się jej prawdziwym dzieckiem. Od początku go organizowała wkładając w to całą swoją energię i posiadane umiejętności. Przez wiele miesięcy a może i pierwszych lat, Dział wypełniał jej życie służbowe i prywatne tak dalece, że nawet spotkania towarzyskie z jej udziałem przepełnione były rozmową o zbiorach i problemach Działu, a uatrakcyjnione poprzez prezentację zasobów Działu.

Wykorzystując swoje wcześniejsze przygotowanie w tym m.in. wiedzę zdobytą na Studium Kultury i Oświaty Dorosłych, zaczęła gromadzić zbiory muzyczne, książki mówione, dokumenty życia społecznego, ekslibrisy, mapy, przewodniki, starodruki, a przez pewien czas nawet reprodukcje dzieł sztuki.

Aby to bogactwo, stale powiększające się, stało się łatwo dostępne, trzeba było opracować system katalogów, ułatwiających szybkie dotarcie do poszukiwanych materiałów. Ponieważ wymagało to rozwiązań innych niż przy opisie zbiorów książkowych i nikt jeszcze nie podał gotowych wzorów, zachodziła konieczność dopracowania się nowych metod. Wówczas to kol. S. Siemaszko zaczęła jeździć do bibliotek wojewódzkich, które miały opinię najlepszych, by wykorzystać ich dorobek — skorzystać z osiągnięć, uniknąć błędów, skorygować je.

Rozwijający się Dział szybko zdobył sobie wysoką ocenę. Kol. Sabinę zapraszano do organizacji szkoleń dotyczących zbiorów specjalnych dla sąsiednich województw. Liczni goście WBP, zapoznający się ze zbiorami Działu i ich logicznym, przejrzystym opracowaniem wykazywali autentyczne zainteresowanie i podziw dla ogromu włożonej pracy.

Użytkownicy podkreślają, iż w Zbiorach Specjalnych WBP znajdują materiały, których gdzie indziej nie mogli zdobyć. Dotyczy to zwłaszcza zbiorów muzycznych, nut a także cieszącej się znacznym powodzeniem książki mówionej.

Koleżanka S. Siemaszko od wielu lat jest związana z kształceniem bibliotekarzy. W Olsztyńskiej Filii Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy pełni funkcję sekretarza i prowadzi wykłady z wiedzy o kulturze. Jej trosce, przypomnieniom, ponagleniom, życzliwości, zawdzięczają opieszale, lub przeżywające trudności bibliotekarki przełamanie ich i ukończenie nauki na Studium.

Być może zarysowana sylwetka została wbrew intencjom autorki, nieco uposażowana. Na zakończenie pragnę więc dodać, iż Kol. Sabinka zajmuje się także wraz z mężem uprawą działki, robi na drutach piękne sweterki, przyrządza smakołyki, a jej pyzy z mięsem to rozkosz dla podniebienia — paluszki lizać.

III. WARTO WIEDZIEĆ

1. ROZMAITOŚCI LITERACKIE: PISARZE I ICH PSY

Nie każdemu psu trafia się pan, który zapewni mu przejście do historii. Jeśli panem jest np. król, szanse psa na uwiecznienie są znacznie większe. Powiadają, że król Stanisław August tak bolał nad stratą swego psa Kiopka, że nawet stosowne epitafium zamówił u poety Trembeckiego.

Najsławniejszym psem świata nie jest jednak żaden królewski faworyt, a — chciałoby się rzec — prosty piesek malarza Francisa Barrauda. Tenże Barraud namalował swojego Nipperera wsłuchanego w tubę fonografu. Obraz zaprezentowany na wystawie zainteresował producenta płyt gramofonowych i tak zaczęła się światowa kariera Nipperera, który słucha „His Master's Voice”.

W felietonie tym pozwolimy sobie wejść do domów pisarzy i obejrzeć ich psy. Zacznijmy od Waltera Scotta.

W jego kolejnych domach — od pokrytej strzechą chaty nad rzeką Esk do wielkopańskiej posiadłości Abbotsford — pełno było zwierząt, na które pisarz miał podobno dziwny wpływ. Wśród psów i kotów panowała pewna hierarchia ważności: starsze były bardziej honorowane i miały większe prawa. Charty Douglas i Percy, które wskakiwały przez otwarte okno do gabinetu pisarza, wiedziały, że nie mogą przeszkadzać mu w pracy. Pilnował tego stary, schorowany po wypadku bulterrier Camp warujący przy papierach rozłożonych na podłodze. Po śmierci Campa pisarz osobiście wykopał mu grób i urządził pogrzeb w asyście płaczącej rodziny. Zrezygnował też tego dnia z proszonego obiadu z powodu śmierci drogiego starego przyjaciela. Kot Hinze, suka Maide, pies Nemrod — te imiona ze scottowskiej menażerii odnotowali biografowie pisarza.

Żeby pozostać przy posiadłościach odwiedzmy Stawisko, dworek Iwaskiewiczza. Tu zawsze były psy. We wspomnieniach odwiedzających dom, pojawiają się najczęściej czarny wielki pudel Medorek i półdog Trop, które witały gości na ganku.

A w utworach poety przechowane są imiona tych piesków, które zamieszkiwały domostwo w latach minionych. W wierszu *Uczta*, gdzie mowa o obcowaniu ze zmarłymi ludźmi, jest taki fragment:

*jemy zagubione potrawy
a resztki rzucamy pod stół
nieżyjącym pieskom
Neronowi Werusiowi
Doksiowi
najpiękniejszemu Peruńcowi
Maksyjkowi, który czekał
ze śmiercią na mój powrót*

Wiele psich wątków pojawia się w poezji Iwaskiewicza. I w *Ostatniej piosence wędrownego czeladnika* poeta żegnając świat, żonę, topole nie zapomni rzucić słów: *żegnaj piesku kochany*.

Charcica Diana to wierna przyjaciółka Nałkowskiej od 1919 roku. Towarzyszy pisarce we wszystkich miejscach zamieszkania, a więc w Zameczku pod Wilnem, Grodnie, Warszawie, Górkach.

Straszna jest uroda tej Diany, którą mam już trzy lata. Uradowana spacerem biegnie przed końmi jak szalona. Czasami dech tracę z zachwytu i nie wiem co robić, jak się zachować, jak sobie poradzić z tym nadmiarem wdzięku i piękności czytamy w *Dziennikach* pod datą 1 X 1922 roku. A gdzie indziej: *Jakże smutna była ta noc. ... Taka noc nie różni się zupełnie niczym od czuwania nad kimś bliskim i drogim ze świata ludzi*. To słowa z czasów choroby Diany. W miarę upływu lat charcica chorowała na serce, nerki, miała kłopoty skórne, tak że pod koniec życia prawie wyłysiała. W latach kryzysu Nałkowska myślała nie tylko o chronicznym zresztą w jej życiu braku pieniędzy, ale też o coraz mniejszych porcjach mięsa dla psyki. Pewnego razu w lecie 1931 r. pani Zofia poprosiła córkę wydawcy Jakuba Mortkowicza, Hannę Mortkowiczównę (później Olczakową), by załatwiła u ojca samochód na wyjazd z Dianą z Warszawy do Górek pod Wołominem. Obie panie i psica wsiadły do eleganckiego Chryslera 75 z szoferem. Jednakże nie znając dokładnie trasy dojazdowej znalazły się okolicy nieprzejezdnej na piaszczystych wertepach. Szofer Banaś odmówił dalszej jazdy mając na względzie dobro luksusowego samochodu, a panie zabrały się jakąś furmanką, na której przewożono też beczkę z karbolineum. Kiedy jechały już tym eleganckim pojazdem właściwą drogą, minął je były małżonek Nałkowskiej pułkownik Jan Gorzechowski w lśniącej limuzynie. Tę złośliwość losu skwitowała Nałkowska szaleńczym śmiechem trzymając w objęciach „sparszywiałą sukę”, jak pisze o tym jej towarzyszka podróży w *Buncie wspomnień*.

Na kartach *Dzienników* Marii Dąbrowskiej od sierpnia 1957 roku harcuje figlarny foksterier Dyl (od Dyla Sowizdrzała), kupiony z hodowli państwa Hołyńskich w Komorowie. Pisarka chciała mieć przy sobie jakąś bliską istotę, gdyż po raz pierwszy w życiu zamieszkała samotnie, kupiwszy dużą willę przy ul. Kraszewskiego róg Słowackiego w Komorowie pod Warszawą. Dyluś na przemian to rozczula pisarkę swoim psim wdziękiem, to denerwuje żywotnością, to absorbuje swoimi romansami. Nie odnajdujemy tu śladów prawdziwego głębokiego przywiązania, ale na karty literatury udało się Dylusiowi trafić !!! Pod imieniem Dariusia jest bohaterem opowiadania *Szczęśliwa istota*.

Bodaj najsłynniejszym psem literackim w PRL był mały czarny jamnik Melchiora Wańkowicza. Przedstawiciel jednego z najbardziej arystokratycznych psich rodów w Polsce otrzymał od swego pana przekorne imię Dupek. Krzysztof Kąkolewski zanotował w swoim *Dzienniku tematów* pewien dziwny sen opowiedziany przez pisarza przed poważną operacją:

Jestem już w Manchesterze, jestem po operacji, udaje mi się słyszeć rozmowę lekarzy, że to jest beznadziejne. Potem jestem już przed Bogiem, który mówi: „Byłeś indywidualnością, dobrze się zasłużyłeś, więc będziesz żył dalej jako zwierzę” i czuję, że jestem psem. Zachowałem swój umysł, pamięć i sytuację psa, jego instynkty. Jestem traktowany dobrze, gładzą mnie, czuję przyjemność z pieczyoty. Jestem własnością pewnego lekarza, ze strzępów zasłyszanych rozmów dowiaduję się o przyjaciolach, bliskich. Jako pies spotykam się z drugim psem Dupkiem, który mnie nie poznaje, nie wie, że jestem jego panem.

Pół roku po śmierci Wańkowicza Dupek został pogryziony w lasku Kabackim przez nieznanego wilczura. Potem był operowany pod narkozą, potem zaś miało miejsce jego słynne zaginięcie i dziwne odnalezienie. Delikatne sugestie Kąkolewskiego wiążą sen pisarza i późniejsze wydarzenia na jawie. Swoją drogą tyle dziwnych rzeczy działo się po śmierci Wańkowicza... Czyżby to on osobiście wcielony w postać wilczura miał pogryźć swego ukochanego Dupka?

Normalni ludzie zawsze traktują miłośników psów jako trochę pomyłonych. Mira Zimińska-Sygietyńska w swoich wspomnieniach *Nigdy nie żyłam samotnie* pisze, że jej matka nie nazywała inaczej Gabrieli Zapolskiej niż „ta wariatka Zapolska”. Przyczyną powyższego był pewien fakt z końca XIX wieku. Otóż pani Gabriela jeździła w trasy teatralne z psem rasy nieustalonej. Mamusia Miry Zimińskiej

prowadziła w teatrze plockim bufet i któregoś dnia otrzymała pieska, chorego zresztą, na przechowanie i wykurowanie. Wyrzuty czy też uczucia względem pozostawionego zwierzęcia tak Zapolską męczyły, że po kilku godzinach wróciła, obcałowała swoją psinę, a widząc, że ta się trzęsie, zdjęła płaszcz z ramion i przykryła zwierzątko. Mira Z.-S. wspomina, że w młodości długo donaszała płaszczyk po „wariatce Zapolskiej”.

O psach można nieskończenie. Nie mamy tu jednak miejsca, by temat rozwijać. Musimy mimo to obowiązkowo wspomnieć o Puzonie (a właściwie kilku kolejnych Puzonach) Jerzego Waldorffa i jego zasługach dla kultury muzycznej w Polsce. Żeby pozostać przy muzycznych imionach sądzimy, że bokser Fagot dobrze zasługuje się w pielęgnacji poczucia humoru Jerzego Ludwika Kerna. Natomiast należy przypuszczać, że imię Bimber nadane przez Marię Czubaszek jej rudemu kundlowi nie narusza ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

Na koniec surrealistyczny dowcip o psach z książki Jerzego Wittlina *Po pierwsze nie nudzić*.

Pan telefonuje do schroniska dla psów. — Hau — odzywa się w słuchawce pies. Pan pyta: Kto tam? Pies: Hau. Pan: Przepraszam, nic nie rozumiem. Pies: Henryk — Adam — Urszula.

Jolanta Juran

2. ROZMAITOŚCI BIBLIOTECZNE

„Sowami” jak wiadomo specjaliści od biorytmów nazywają tych, którzy wolą pracować późnym wieczorem lub nocą. Rzeczywiście, dla wielu naukowców, literatów, studentów ta część doby jest najbardziej twórcza. Dla nich więc powołano w jednej z bibliotek w Los Angeles specjalną służbę informacyjną „Sowa”. Nocą, kiedy nikt nie przeszkadza w skupieniu się, rozmyślaniu, praca opóźnia się czasami dlatego, że nie można uzyskać potrzebnej informacji. W takich przypadkach szczególnie cenną okazuje się pomoc pracowników „Sowy”, którzy dyżurują od godziny 9 wieczorem do świtu.

W dzień biblioteka pracuje jak każda inna.

W jednym z angielskich miast główny sędzia miejscowego sądu pozostawił w mocy prawo sprzed 150 lat.

Zgodnie z nim użytkownik biblioteki miejskiej, który zdrzemnie się nad książką płaci karę w wysokości 10 funtów szterlingów. Jeśli przy tym zachrapie kara wzrasta o 5 funtów.

A może po niezbędnych korektach prawo to zastosować w naszych bibliotekach?

* * *

We Francji stała się bestsellerem książka, której autorzy 35 lat zbierali błędy wielkich pisarzy, filozofów, socjologów, poetów. Książka ma kilka rozdziałów, jednak czytelników najbardziej przyciąga rozdział, w którym znalazły się „wpadki” z utworów najbardziej znanych autorów. Np. u Emila Zoli w *Grzechu księdza Mouret* można przeczytać: „...jadła zupę, nie otwierając ust”, a w znakomitej *Królowej Margot* Aleksandra Dumas (ojca): „Trup strażnika był całkiem martwy”.

Również w *Naszyjniku Królowej* tego pisarza skłonny do zamieszczenia zbyt wielu szczegółów, znalazło się wielce oryginalne zdanie: „A — a...” — powiedział don Manuel po portugalsku”.

* * *

W wyniku przeprowadzonego latem br. sondażu na temat zaopatrzenia bibliotek publicznych województwa w meble biblioteczne i sprzęt techniczny, WBP w Olsztynie uzyskała sporo ciekawego materiału. Na jego podstawie można było określić również potrzeby bibliotek w tym zakresie, a te były czasem dość zaskakujące. Np. jedna z filii, w której brak było nawet zgrzewarki do folii i odkurzacza, zgłosiła potrzebę pilnego zakupu fotela, magnetofonu i słuchawek. Czy to na pewno dla czytelników, pani kierowniczo?

Krystyna Halun

IV. POMOCE METODYCZNE

KONSPEKT WYSTAWY „CZŁOWIEK-ŚRODOWISKO-PRZYRODA”

Na całym świecie trwa alarm spowodowany zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego. Rozwój współczesnej cywilizacji niesie za sobą nowe, poważne zagrożenie — zwłaszcza skutek dewastacji naturalnego środowiska.

Proponowana wystawa ma na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na ten problem. Do ekspozycji wystawy wykorzystano bogaty materiał ilustracyjny w postaci plakatów (ptaki, gady, ssaki, rośliny chronione) otrzymanych z Ligi Ochrony Przyrody, kolorowych fotogramów, czasopism („Aura” i „Przyroda Polska”) i in. Wydawnictwa albumowe stanowiły centrum ekspozycji.

Poszczególne części wystawy były prezentowane w mniejszych bibliotekach stosownie do możliwości lokalowych.

Oprawę plastyczną wykonał plastyk.

CZŁOWIEK-ŚRODOWISKO-PRZYRODA (plansza główna)

- I. By Ziemia pozostawała piękna i zasobna,
- By powietrze pozostawało przejrzyste i nie zasłaniało Ziemi Słońca,
- By gleba pozostawała żyzna,
- By rzeki były czyste i tętniące życiem,
- By nie zabrakło nam wody,
- By morza i oceany uchronić przed martworą,
- By szata roślinna pozostawała piękna,
- By lasy trwały jako element piękna i bogactwa Ziemi,
- By zieleń służyła pięknu i zdrowiu miast,
- By zachować bogactwo świata zwierzęcego Ziemi.

Ssaki (plansza mała)

Gromada ssaków obejmuje ok. 16 000 dotychczas opisanych gatunków i podgatunków, najdoskonalszych kręgowców naszej Ziemi. Około 6000 gatunków żyje współcześnie.

Owady (plansza mała)

Owady stanowią najliczniejszą gromadę zwierząt. Liczbę poznanych dotąd gatunków owadów ocenia się na milion, a może i więcej.

A ile jest ich naprawdę?

Ryby (plansza mała)

Są najstarszymi kręgowcami świata. Pojawiły się na naszej planecie ponad 400 milionów lat temu. Rozpoznano ponad 20 000 współcześnie żyjących gatunków.

Rośliny (plansza mała)

W przebiegu ewolucji wytworzyło się ogromne bogactwo form roślinnych przystosowanych do najróżnorodniejszych warunków bytowania, obejmujące ok. 500 000 gatunków.

ŚWIATOWA DEKLARACJA PRAW ZWIERZĘCIA [fragmenty] (plansza główna)

Art. 1 Wszystkie zwierzęta rodzą się równe wobec życia i mają te same prawa istnienia.

Art. 2a. Każde zwierzę ma prawo do poszanowania

b. Człowiek jako gatunek zwierzęcy, nie może sobie rościć prawa do tępienia innych zwierząt, ani do ich niehumanitarnego wyzyskiwania.

c. Każde zwierzę ma prawo oczekiwać od człowieka poszanowania, opieki i ochrony.

Art. 6a. Każde zwierzę, które człowiek wybrał na swojego towarzysza, ma prawo żyć tak długo, jak pozwala na to jego gatunek.

b. Porzucenie zwierzęcia jest aktem okrutnym i nikczemnym.

Całość deklaracji zamieszcza „Przyroda Polska” 1981 nr 10.

II. TRAGEDIE EKOLOGICZNE (plansza główna)

Uwaga: w dziale tym powinny znaleźć się książki i artykuły dotyczące zanieczyszczenia wody, gleby, zagłady lasów, skażeń izo-

topowych, skutków eksploatacji górniczej, degradacji zabytków, hałasu komunikacyjnego itp.

(plansza mała)

W nadchodzących dziesięcioleciach i stuleciach ludzie będą uciekać z zadymionych miast w poszukiwaniu istniejących jeszcze oaz ciszy i kojącej przyrody. Krajom, które potrafią zachować takie oazy, wszyscy będą zazdrościć, bowiem z naturą i jej żywym bogactwem sprawa ma się inaczej niż z pałacami zniszczonymi przez wojnę. Pałace można odbudować, ale jeśli w jakimś miejscu na ziemi zostaną wytępione zwierzęta — nikt ich tam już nie wskrzesi.

BERNHARD GRZIMEK

Oprac. Zdzisława Kosmowska

V. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

1. HENRYK SYSKA

Henryk Syska — pisarz, publicysta, popularyzator kultury ludowej. Urodził się 4 marca 1920 r. w Damiętach koło Ostrołęki w rodzinie chłopskiej. Ukończył Średnią Szkołę Ogrodniczą w Ursynowie. Od 1935 r. był aktywnym działaczem Związku Młodzieży Ludowej. Podczas wojny należał do ugrupowania „Chłopski Rój”. Po wyzwoleniu zamieszkał w Lublinie, gdzie w latach 1945—1947 redagował czasopismo „Chłopski Zew” a jednocześnie pełnił funkcję sekretarza Wojewódzkiego Zarządu Stronnictwa Ludowego Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici” oraz naczelnika Wojewódzkiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Lublinie. Potem przeniósł się do Warszawy i pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika „Wici”. Pracował również w redakcjach „Zielonego Sztandaru” i „Tygodnika Kulturalnego” a następnie w wydawnictwie Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Kontynuował także studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1962 r. mieszka w Olsztynie, zajmując się pracą literacką i społeczną. Od tego też czasu zajął się w swej twórczości problematyką mazurską.

Debiutował w 1945 r. na łamach czasopisma „Chłopski Zew” wierszem „Rosną nasze sztandary ludowe” oraz artykułem „Więś tworząca”.

Jest laureatem wielu nagród i odznaczeń. M.in.: Krzyża Kawalerskiego (1957), Oficerskiego Krzyża Orderu Odrodzenia Polski (1970), Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski (1984). Ważniejsze nagrody to: Nagroda im. Zygmunta Glogera, Nagroda im. Tomusza Nocznickiego, nagroda miesięcznika „Warmia i Mazury”, nagroda Polskiego Towarzystwa Historycznego za popularyzację wiedzy o przeszłości.

Henryk Syska jest także bohaterem filmu pt. „Tropem rodzinnych wezwań”.

Twórczość

1. Chata mazurska : utwór sceniczny / Henryk Syska, Anna Kamińska. — Lublin : Nakł. Zarządu Wojewódzkiego ZMP, 1946. — 23 s.

2. Od „Kmiotka” do „Zarania” : z historii Polski Ludowej / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1949. — 270 s.
3. Przez walkę do zwycięstwa / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1949. — 270 s.
4. Tomasz Nocznicki radykalny działacz chłopski / Henryk Syska. — Warszawa : „Czytelnik”, 1949. — 55 s.
5. Czerwony kasztelaniec : opowieść o Edwardzie Dembowskim / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1951. — 213 s.
6. Nad błękitną moją Narwią / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1952. — 245 s.
Wyd. 2. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1953. — 280 s.
7. Syn Mazowsza : opowieść o Romanie Dmowskim / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1952. — 201 s.
8. Kurpik siedzi w lesie / Henryk Syska. — Warszawa : „Czytelnik”, 1954. — 180 s. : il.
9. Mgły nad Wigrami / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1954. — 75 s.
10. Od Pułtusza do Myszyńca / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1954. — 36 s.
11. Wojciech Bogumił Jastrzębowski / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1954. — 120 s. : il.
12. Dwie mile od Różana : gawędy i opowieści / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1955. — 132 s.
13. Obleciałem Kurpie — Gocie / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1955. — 121 s.
14. Przychodzień z Góry Ducha : o księdzu Antonim Szechu / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1955. — 143 s.
15. A w Zielonej w Myszynieckiej / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1956. — 242 s.
16. Tajemnica białego habitu / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1956. — 93 s. : portr.
Wyd. 2. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1959. — 114 s.
Wyd. 3. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1962. — 111 s.
17. Chłop śmie mówić : wybór publicystyki / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1958. — 242 s.
18. Nad Wisłą nad Bugiem : szkice / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1959. — 262 s.

19. Twarde życie Tomasza Nocznickiego / Henryk Syska. — Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1959. — 402 s. : il.
20. Na tropach Judyma : rzecz o doktorze Franciszku Rajkowskim / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1960. — 154 s.
21. Zygmunt Gloger / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1963. — 137 s.
22. Mazurskie spotkania / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1965. — 210 s. : portr.
23. Sosny mazurskiej cień / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1967. — 210 s.
24. Okruchy zdarzeń / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1968. — 194 s.
25. Adam Chętnik : działacz, pisarz, badacz Kurpiowszczyzny / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1969. — 138 s. : portr.
26. Mówią cmentarze / Henryk Syska. — Olsztyn : Wydział Kultury PWRN, 1969. — 55 s. : il.
27. Ułomek rodzinnego chleba / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1970. — 213 s.
28. Mazurski generał: szkice biograficzne / Henryk Syska. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1971. — 139 s.
29. O czarne wody Narwi : gawędy / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1971. — 152 s.
30. Skrzypią wrota / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1974. — 234 s. : il., portr.
31. Scalone pogranicze / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1975. — 215 s.
32. Rozmaitości znad Łyny / Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1978. — 137 s.
33. W dolinie Orza / Henryk Syska. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1982. — 169 s.
34. Rzecz o Kolbergu / Henryk Syska ; Towarzystwo Przyjaciół Ostrołęki ; Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych im. Stanisława Herbsta. Stacja Naukowa w Ostrołęce. — Ostrołęka : MOBN, 1985. — 56 s. : portr., rys.
35. Na polskich rozłogach / Henryk Syska. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1986. — 324 s.

36. Zwierciadło pragnień naszych / Henryk Syska. — Ostrołęka : Towarzystwo Przyjaciół Muzeum : Muzeum Okręgowe, 1986. — 43 s. : fot., portr.

Prace redakcyjne i edytorskie

37. Na ziemi Kurpiów : antologia / zebrał, oprac. i wstępem opatrzył Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1954. — 165 s.
38. ZMORSKI Roman
Podania i baśnie ludu / Roman Zmorski ; wybór i wstęp Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1955. — 177 s.
Wyd. 2. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1956. — 157 s.
39. SAWCZUK Kajetan
Pieśni / Kajetan Sawczuk ; wybrał i wstępem opatrzył Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1957. — 178 s.
40. KURCZAK Teofil
Jak daleko pamięć sięga : wspomnienia i wybór artykułów / Teofil Kurczak ; wybór artykułów Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1958. — 208 s. : portr.
41. MOSIOŁEK Michał
Nowele / Michał Mosiołek ; wstęp i oprac. Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1962. — 146 s.
42. NOCZNICKI Tomasz
Wybór pism / Tomasz Nocznicki ; wybór i wstęp Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1965. — 239 s.
43. CHĘTNIK Adam
Gadki kurpiowskie / Adam Chętnik ; przedm. Henryk Syska ; wybór Henryk Panas. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1971. — 133 s.
44. Od Wielkiego Nikaru : Puszczy Białowieskiej wizerunek / wybór i wstęp Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1973. — 217 s.
45. CHĘTNIK Adam
Z Puszczy Zielonej / Adam Chętnik ; wybór i wstęp Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1978. — 132 s.
46. Zamodrzała puszcza świtem / wstęp i wybór Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1980. — 299 s.

47. Na wiązance z białej róży : Puszcza Biała w piśmiennictwie historycznym i wspomnieniach / wybór, przedm. i oprac. Henryk Syska. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1986. — 240 s.

Opracowania, biogram

48. Słownik współczesnych pisarzy polskich / oprac. zespół pod red. Ewy Korzeniewskiej. T. 3. — Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1964. — S. 250—251 : Henryk Syska. — Bibliogr.
49. Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego / red. Edward Martuszewski. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1972. — S. 141—147 : Henryk Syska. — Bibliogr.
50. ORACKI Tadeusz
Twórcy i działacze kultury w województwie olsztyńskim w latach 1945—1970 : materiały biograficzne / Tadeusz Oracki. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1975. — S. 164—166 : Henryk Syska. — Bibliogr.
51. LICHAŃSKI Jakub Zdzisław, LICHAŃSKI Stefan
Pisarze nurtu wiejskiego we współczesnej literaturze / Jakub Zdzisław Lichański, Stefan Lichański. — Warszawa : Biblioteka Narodowa, 1976. — S. 107—108 : Henryk Syska
52. Literatura polska : przewodnik encyklopedyczny / kom. red. Julian Krzyżanowski ; od 1976 r. Czesław Hernas. — Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1984. — S. 418—419 : Henryk Syska.
Wyd. 2. — Warszawa, 1987 ; Wyd. 3. — Warszawa, 1987 ; Wyd. 4. — Warszawa, 1988.
53. ZIELIŃSKA Elżbieta
Henryk Syska : poradnik bibliograficzny / Elżbieta Zielińska. — Ostrołęka : Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Wiktora Gomułckiego, 1985. — 30 s.

Autor o sobie

54. Biografia i jej ekspresja twórcza. Tyg. Kult. 1974 nr 45 s. 4, il.

Wywiady

55. SYSKA Henryk: O Mazowszu można nieskończenie. Rozm. przepr. [Monika Warneńska] M.W. Stolica 1960 nr 6 s. 7.

56. SYSKA Henryk : Od „Chaty mazurskiej” po „Ułomek rodzinnego chleba” Rozm. przepr. Krystyna Koziello-Poklewska. Sł. Powsz. 1970 dod. Słowo na Warmii nr 42 s. 1, il.
57. SYSKA Henryk: Sylwetki pisarzy. Rozmowa z... Rozm. przepr. Eugeniusz Kaczmarczyk. Książki dla Ciebie 1970 nr 7 s. 7—8, il.
58. SYSKA Henryk: Henryk Syska i jego twórczość. Rozm. przepr. EREN. Nasza Wieś 1973 nr 20 s. 4, il.
59. SYSKA Henryk: Sylwetki naszych twórców. Rozm. przepr. Józef Mickiewicz. Warm. i Mazury 1973 nr 4 s. 9, 30, il.
60. SYSKA Henryk: „To co piszę jest potrzebą mego serca i powołania”. Rozm. przepr. Tadeusz Matulewicz. Dz. Pojezierza 1983 nr 197 s. 5.
61. SYSKA Henryk: Trwać w siodle... Rozm. przepr. Stanisław Pajka. Tyg. Kult. 1983 nr 16 s. 11, il.

Opracowania ogólne

62. [KASZYŃSKI Z.] Z. K.: O książkach Henryka Syski. Nowa Wieś 1956 nr 14 s. 4.
63. SZCZAWIEJ Jan
Owoc dobrego i złego : szkice / Jan Szczawiej. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1959. — S. 116—131 : Henryk Syska
64. WARNEŃSKA Monika: Henryk Syska — pisarz Mazowsza. Por. Bibl. 1960 nr 1—2 s. 49—52.
65. CHRUSZCZYŃSKI A.: Dwadzieścia siedem. Z okazji jubileuszu pisarskiego Henryka Syski. Tyg. Kult. 1970 nr 20 s. 4.
66. CHŁOSTA Jan: Pisarstwo służące wielkiej sprawie. Mazurskie książki Henryka Syski. Sł. Powsz. 1971 nr 173 s. 5, il.
67. SZCZAWIEJ Jan
Laur i cierń : szkice / Jan Szczawiej. — Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1977. — S. 152—167 : Od Ściegiennego do dni dzisiejszych
68. TRYNISZEWSKI Eugeniusz: Twórca i popularyzator historii. Sł. Powsz. 1979 nr 14 s. 11. Słowo na Warmii nr 1.
69. SOKOŁOWSKI J. A.: Jubileusz pisarza. Warm. i Mazury 1980 nr 5 s. 23, il.

70. (lucz): 30 lat twórczości pisarskiej Henryka Syski. Kult. w Kraju 1982 nr 1028 s. 7—8.
71. SOŁOMA Antoni: Pisarz niezmiennego orientacji. Gaz. Olszt. 1982 nr 61 s. 4.
72. PAJKA Stanisław: Piewca Kurpiowszczyzny, Warmii i Mazur. Warm. i Mazury 1983 nr 8 s. 10, il.
73. Socha Adam Jerzy: Raj utracony. Laureaci nagrody i medalu Zygmunta Glogera. Kontakty 1984 nr 7 s. 6, il.
74. (mb): Zasługi i wdzięczność. Jubileusz Henryka Syski. Gaz. Olszt. 1985 nr 55 s. 1, 2, il.
75. PAJKA Stanisław: Jubileusz Henryka Syski. Inspiracje 1985 nr 6 s. 31, il.
76. PAJKA Stanisław: Podwójny jubileusz Henryka Syski. Nasza Wieś 1985 nr 10 s. 5.
77. PAJKA Stanisław
Koleinami życia i twórczości Henryka Syski / Stanisław Pajka.
— Towarzystwo Przyjaciół Ostrołęki im. Stanisława Herbsta;
Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych. — Ostrołęka : MOBN,
1985. — 109 s. : faks., fot., portr.
78. PRUSIŃSKI Tadeusz: Misja. Kontrasty 1985 nr 9 s. 7—9, il.
79. SOŁOMA Antoni: Kurp z pochodzenia olsztynianin z wyboru. Gaz. Olszt. 1985 nr 52 s. 3.
80. TRZISZKA Zygmunt: Honorowy Kurp. Tyg. Kult. 1985 nr 10 s. 5, il.

Film o pisarzu

Tropem rodzinnych wezwań. Scenariusz: Tomasz Śrutkowski, Stefan Połom. Realizacja Tomasz Śrutkowski. Ośrodek Telewizyjny w Gdańsku 1985.

Irena Walczak

2. STANISŁAWA FLESZAROWA-MUSKAT (1919—1989)

2 października 1989 zmarła w Sopocie jedna z najpoczytniejszych

pisarek polskich doby współczesnej. Jej pisarstwo trafiało w sedno czytelniczych potrzeb i zainteresowań, choć krytyka zaliczała je do literatury drugiego rzutu. Oprócz powieści S. F.-M. pisała także sztuki teatralne, słuchowiska radiowe, sztuki telewizyjne. Od 1945 r. mieszkała na Wybrzeżu, tu pełniła wiele funkcji społecznych i związkowych. Tu była autorytetem moralnym.

Poniższe zestawienie obejmuje jedynie wydawnictwa zwarte i materiały na temat pisarki zamieszczone głównie w tygodnikach.

Twórczość

1. **Sen o morskiej potędze** : poemat z czasów Władysława IV. — Sopot : "Fregata", 1948. — 92 s.
2. **Pozwólcie nam krzyknąć** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1957. — 521 s.
cz. 1 cyklu. Cz. 2: Przerwa na życie. Cz. 3: Wizyta
Wyd. nast. 1962, 1962, 1971, 1975, 1983, 1988
Rec.: Bartoszewicz A., Pomorze 1958 nr 22 s. 6. — Greń Z.: Niemcy. Wspomnienie i rzeczywistość. Odra 1958 nr 34 s. 5. — Kiszki W.: Nieco o stylu. Rejsy 1958 nr 22 s. 2. — Mergel W.: Książka, która krzyczy. Rejsy 1958 nr 13 s. 1—2. — Sadkowski W.: Sprawiedliwi z Sodomy. Tryb. Ludu 1958 nr 148 s. 8.
3. **Lato nagich dziewcząt** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1960. — 298 s.
Wyd. nast. 1970
Rec.: Rogoziński J.: Serce w rozterce czyli pies z różą w zębach. Prz. Kult. 1960 nr 47 s. 5. — Wróblewski Z.: Ciasto z rodzynkami. Pomorze 1960 nr 22 s. 4. — Koźniewski K.: Bronię „Nagich dziewcząt”. Polityka 1961 nr 10 s. 7. — Bachórz J., Rocznik Sopotcki 1979 s. 55—57.
4. **Przerwa na życie** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1960. — 391 s.
cz. 2 cyklu. Zob. poz. 2
Wyd. nast. 1970, 1973, 1985, 1988
Rec.: Rosner K.: Wkrótce po wojnie. Nowe Książ. 1960 nr 19 s. 1175—1176. — Wasilewski A.: Żeromski po damsku. Prz. Kult.

- 1960 nr 39 s. 8. — Wróbel Z. : Miłość, polityka i sentymentalizm. Pomorze 1960 nr 17 s. 4, il.
5. **Milionerzy** : powieść radiowa. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1961. — 278 s.
Cz. 1 cyklu. Cz. 2: Kochankowie róży wiatrów
Wyd. nast. 1964, 1967, 1968, 1972, 1977
Rec.: Pędziński Z.: Barwy dni powszednich. Pomorze 1962 nr 7 s. 4, il. — Swieżawska T.: Gatunek: powieść radiowa. Prasa Pol. 1962 nr 3 s. 42—43.
6. **Kochankowie róży wiatrów** : powieść radiowa. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1962. — 313 s.
Cz. 2 cyklu. Zob. poz. 5
Wyd. nast.: 1964, 1967, 1968, 1972, 1978
Rec.: Pestka S.: Kariera bulwarowego romansu. Pomorze 1963 nr 1 s. 4.
7. **Czterech mężczyzn na brzegu lasu** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1963. — 326 s.
Wyd. nast. : 1965, 1987
Rec.: Czermińska M.: Dramat we wsi. Litery 1964 nr 5 s. 28. — Żukowska A.: Antidotum na rozmyślanie. Nowe Książ. 1964 nr 14 s. 585.
8. **Szukając gdzie indziej** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1967. — 277 s.
Rec.: Czermińska M., Litery 1965 nr 8 s. 21. — Fik M., Nowe Książ. 1965 nr 16 s. 727—728.
9. **Zatoka śpiewających traw** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1967. — 243 s.
Wyd. nast.: 1969
Rec.: Kanold B., Litery 1968 nr 2 s. 32. — Milewski J. : Skoro tak źle, to czemu tak dobrze [rec. teatr.] Kierunki 1969 nr 46 s. 12.
10. **Powrót do miejsc nieobecnych** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1968. — 181 s.
Wyd. nast. : 1971
Rec.: Fornalczyk F., Nowe Książ. 1968 nr 18 s. 1229—1230. — Maciąg W.: Życie i film. Życie Lit. 1968 nr 44 s. 10, il. — Sadkowski W., Nowa Szkoła 1969 nr 11 s. 52 — 53.
11. **Wycieczka — ucieczka** : [powieść dla dzieci]. — W-wa : „Ruch”, 1969. — 150 s.

Wyd. nast.: 1973

12. **Jedna noc z tamtych lat** : [opowiadania]. — Gdańsk : Wydaw. Mor. 1969. — 350 s.

Rec.: Szwedowicz W.: Bardzo dużo opowiadań. Nowe Książ. 1970 nr 10 s. 591—593.

13. **Papuga pana profesora** : [powieść dla dzieci]. Wwa : „Ruch”, 1969. — 150 s.

Wyd. nast. : 1970

Rec.: Kowalczykówna J.: O potrzebie życzliwości. Nowe Książ. 1971 nr 2 s. 111—112.

14. **Wczesną jesienią w Złoty Piaskach** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1970. — 192 s.

Rec. : Głowacki J., Kultura 1971 nr 1 s. 8, 12.

15. **Wizyta** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Morskie, 1971. — 290 s.
Cz. 3 cyklu. Zob. poz. 2 i 4

Wyd. nast. : 1974, 1986

Rec.: Burzacka I., Pomorze 1972 nr 9 s. 11.

16. **Dwie ścieżki czasu** : powieść. — Wwa : MON, 1973. — 448 s.
Wyd. nast. : 1973, 1973, 1974, 1981

Rec.: Żakowska B., Tyg. Morski 1973 nr 30 s. 20.

17. **Tak trzymać** : [powieść]. T. 1 : **Wiatr od lądu**. — Wwa : MON, 1974. — 568 s.

Wyd. nast.: 1975, 1976, 1979, 1988

18. **Kochankowie muszą się rozstać** : dialogi. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1975. — 400 s.

19. **Piękna pokora** : [powieść]. — Wwa : MON, 1975. — 288 s.

Rec.: Dzierżankiewicz Sz., Trzymałko F., Student 1976 nr 2 s. 13.

20. **Tak trzymać** : [powieść]. T. 2 : **Brzeg**. — Wwa : MON, 1976. — 608 s.
Wyd. nast. 1979, 1988

21. **Tak trzymać** : [powieść]. T. 3 : **Niepokonani, niepokorni**. — Wwa : MON, 1977. — 728 s.

Wyd. nast.: 1979, 1988

Rec. dot. całości : Myszkowski A., Tryb. Ludu 1977 nr 265 s. 8.
— Warneńska M., Perspektywy 1978 nr 8 s. 27.

22. **Złoto nie złoto** : powieść. — Wwa : MON, 1979. — 459 s.

Wyd. nast. : 1986

Rec.: Myszkowski A., Tryb. Ludu 1979 nr 239 s. 8.

23. **Most nad rwącą rzeką** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1984. — 287 s.
Rec.: Bartnicka J.: Tajemnice sukcesu. Nowe Książ. 1984 nr 11 s. 114—115. — Koźniewski K. : 300 000 nakładu! Tu i Teraz 1984 nr 44 s. 10.
24. **Czarny warkocz** : [powieść]. — Szczecin : „Glob”, 1985. — 336 s.
Rec.: Jesionowska W.: Nieumiejętność przewidywań. Nowe Książ. 1986 nr 9 s. 125 — 126, il. — Warneńska M.: Z warsztatu pisarki. Fakty 1986 nr 28 s. 10.
25. **Pasje i uspokojenia** : [powieść]. — Gdańsk : Wydaw. Mor., 1987. — 384 s.
26. **Pod jednym dachem, pod jednym niebem** : [powieść]. — Szczecin : „Glob”, 1988. — 276 s.
Rec.: Iwasiów I. : Noc cudów czyli konflikt do szybkiego rozwiązania. Świat Książ. 1988 nr 4 s. 17.

Opracowania

Autor o sobie. Wywiady

Melech E. : Nasze rozmowy. U Stanisławy Fleszarowej-Muskat, autorki „Milionerów”. Panor. Półn. 1960 nr 36 s., il. — Koprowicz K.: Jak być czytana? Przyjaciółka 1974 nr 8 s. 8—9, il. — Stachowicz K.: Tkwić mocno w życiu. Zwierciadło 1976 nr 37 s. 15, il. — Szulczewski J., Bibl. Gdański 1978 nr 3 s. 41—47. — Zaliwska B.: Piszę o polskim morzu. Panorama 1978 nr 26 s. 17, il. — Maniewski M. : Między pasją a uspokojeniem. Film 1988 nr 49 s. 14—15, il.

Ogólne:

Borski L., Macużanka Z.: W co się bawić? Dyskusja redakcyjna. Nowe Książ. 1973 nr 18 s. 1—3. — L. B. : Stanisława Fleszarowa-Muskat. Nowe Książ. 1973 nr 18 s. 4 okł. [sylwetka], s. 1 okł. portr. — Tybus S. Źródła popularności utworów powieściowych Stanisławy Fleszarowej-Muskat (próba wyjaśnienia). W: Lit. Gdańska i Ziemi Gdańskiej w latach 1945—1975: praca zbiorowa / pod red. A. Bukows-

kiego. Gdańsk: Wydaw. Mor., 1979. — S. 174—197. — Janowski T.:
Literatura przyjemna. ITD 1988 nr 50 s. 8—9, il.

Życiorys, bibliografia

Gdańsk literacki / oprac. Maria Kowalewska. — Gdynia : Wydaw.
Mor., 1964. — S. 39—44, portr. — S. 113. — S. 164.

Pisarze Pomorza Gdańskiego : informator bibliograficzny / oprac. Jan
Bożychowski. — Gdańsk : WBP, 1975. — S. 42—45, portr.

Twórczość pisarzy Wybrzeża w latach 1975—1978 / [oprac.] Jolanta
Chilla, Anna Woźniak. — Gdańsk : WBP, 1978. — S. 14—15.
— Suplement do pozycji *Pisarze Pomorza Gdańskiego*.

Słownik współczesnych pisarzy polskich : seria II / oprac. zespół pod
red. Jadwigi Czachowskiej. T. 1: A—K. — Wwa : PWN, 1977. — S.
246—252

Kto jest kim w Polsce 1984 : informator biograficzny. — Wwa
: Interpress, 1984. — S. 209.

Jolanta Juran

3. KATYŃ

*Niechaj rycerze zmartwychwstaną
i świecąc każdy piersi raną,
świadectwo dadzą krwi męczeńskiej,
tej krwi niewinnej, z ręki kata
przelanej w obcą ziemię czerstwą,
ze zgrozą lecz milczeniem świata...*

Tak pisał o „grobie smoleńskim” poeta i żołnierz-tulacz Władysław
Broniewski.

Istotnie, odkrycie w 1943 roku zbrodni, popełnionej w Katyniu na
tysiącach oficerów polskich, którzy w 1939 roku dostali się do niewoli
radzieckiej, przejęło świat grozą. Lecz świat ten milczał. Pierwszymi
pozycjami w bibliografiach katyńskich były więc tytuły broszur wyda-
nych w 1943 roku przez Niemców i artykułów zamieszczanych wtedy

w prasie niemieckiej lub wydawanej przez Niemców w języku polskim. Propagandowy cel tych publikacji był przejrzysty. Nikt więc po drugiej stronie frontu nie chciał dołączać się do tego chóru.

Nastał pokój i na porządku dziennym stała sprawa odpowiedzialności za zbrodnie wojenne. Strona radziecka, która od chwili ujawnienia masakry obarczała winą za nią Niemców, wniosła sprawę Katynia przed trybunał w Norymberdze, sądzący głównych hitlerowskich przestępców wojennych. Ta próba przerzucenia odpowiedzialności zakończyła się całkowitym fiaskiem. Wyrok norymberski sprawę katyńską pominął milczeniem.

Odtąd milczenie to obowiązywało cały świat komunistyczny. Słowo Katyń stało się tu zakazane, pomijane nawet w hasłach encyklopedii. Natomiast na świecie z roku na rok rosła literatura poświęcona zbrodni, coraz pełniejsza, coraz bardziej dokładna i lepiej udokumentowana, coraz wyraźniej, w sposób niezbity wskazująca sprawców. W kraju pierwsze publikacje na ten temat pojawiły się z chwilą powstania ruchu wydawniczego tzw. drugiego obiegu. Pieczęć milczenia nałożoną na tę sprawę zdjęto dopiero z końcem 1988 roku. Od tego czasu ukazały się liczne publikacje o Katyniu w oficjalnej prasie, a książki o Katyniu znalazły się w oficjalnych planach wydawniczych. Cała ta literatura, której dużą część tu podajemy jest wtórna w stosunku do literatury wydanej na Zachodzie, spóźniona o parę dziesięcioleci. Jej wartość polega jedynie na tym, że upowszechnia treści, zawierane dotąd w publikacjach historycznych trudno dostępnych lub wręcz niedostępnych dla przeciętnego czytelnika.

Zestawienie bibliograficzne

1. ABRAMSKI Jan, ŻYWIECKI Ryszard
Katyń / Jan Abramski, Ryszard Żywiecki [pseud.]; Społ. Inst. Pam. Narod. im. J. Piłsudskiego. — b. m. : Niezal. Inst. Wydaw. 1981. — 27 s. : il., mapy
Opracowanie powstało w 1977 r. Pseudonimy autorów są pierwszym i ostatnim nazwiskiem z listy katyńskiej.
2. BĘTKOWSKA Teresa : W katyńskim lesie... Przekrój 1989 nr 2292 s. 16—17.

3. BŁAŻEJCZYK Marian : Katyński ślad. Tyg. Demokr. 1989 nr 43 s. 11, 12, 13, 14, 15.
4. CHMIELARZ Andrzej, TUCHOLSKI Jędrzej : Ofiary zbrodni katyńskiej mówią o likwidacji obozu w Kozielsku. Odrodzenie 1989 nr 35 s. 1, 3, 5, 6, 11, 12, 14.
5. CZAPSKI Józef
Wspomnienia starobielskie / Józef Czapski. — b. m. : Niezal. Inst. Wydaw., 1981. — 57 s.
6. Ekspertyza. Polityka 1989 nr 33 s. 13, 14.
7. Kalendarium katyńskie. Oprac. Mirosława Dołęgowska-Wysocka. Argumenty 1989 nr 11 s. 6.
8. Katyń — fakty i argumenty. Śladem publikacji. Tyg. Kult. 1989 nr 14 s. 10.
9. Katyń i proces „16”. Prokurator żąda śledztwa. Gaz. Olszt. 1989 nr 237 s. 2.
10. Katyń : lista ofiar i zaginionych jeńców obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk / oprac. Andrzej Leszek Szcześniak. — Wwa : „Alfa”, 1989. — 368 s.: il.
11. Katyńskie notatniki. Tyg. Powsz. 1989 nr 16 s. 4.
12. Katyń : zaginieni. Oprac. Krzysztof Bochus, Paweł Kwiatkowski. Nowa Wieś 1989 nr 17 s. 11—13, il., mapa
13. KERSTEN Krystyna : Katyń : Pamięć i milczenie. Tyg. Solid. 1989 nr 19 s. 10.
14. KERSTEN Krystyna : Zanim padło słowo „Katyń”. Res Publica 1988 nr 9 s. 18—27.
15. Komitet pamięci Katynia. Ład 1989 nr 32 s. 7.
16. KURTYKA Janusz : Katyń — jeszcze jeden dokument. Tyg. Powsz. 1989 nr 31 s. 4.
17. Lista katyńska : jeńcy obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk zaginieni w Rosji sowieckiej / oprac. Adam Moszyński. — Wwa : „Omnipress”, 1989. — 336 s.
18. ŁOJEK Jerzy (Leopold Jerzewski)
Dzieje sprawy Katynia / Jerzy Łojek (Leopold Jerzewski). — Białystok : „Versus”, 1989. — 74 s., [10]s. tabl.: mapy

Książka ta miała już kilka wydań w wydawnictwach niezależnych. Pierwsze ukazało się w 1980 r., opracowane przez Wydawnictwo Głos w Warszawie.

19. MADAJCZYK Czesław : Dramatu katyńskiego akt drugi (zarys kronikarski). Mies. Lit. 1988 nr 7 s. 85—108.
20. MADAJCZYK Czesław
Dramat katyński / Czesław Madajczyk. — Wwa: KiW, 1989.
— 190 s.
21. MARTINI Leszek : Prawda o Katyniu w świetle dokumentu. Tyg. Powsz. 1989 nr 27 s. 5.
22. Masakra katyńska (raporty z lat 1943 i 1944). Tyg. Kult. 1989 nr 20 s. 8—9.
23. Na wiosnę 1940 R. Duński lekarz o Katyniu. Tyg. Demokr. 1989 nr 31 s. 11—15.
24. Pamięć pozostała : Katyń — listy. Odrodzenie 1989 nr 21 s. 1—2.
25. PALMIERI Vincenzo Marco : Rezultaty dochodzenia w lesie katyńskim. Tyg. Demokr. 1989 nr 22 s. 18—19, 29.
26. Pierwsze sprawozdanie z Katynia. Życie Warsz. 1989 nr 47 dod. Hist. i Życie nr 4 s. 1, 2.
Treść: Kroll Bogdan : Raport Edmunda Seyfrieda. [Omówienie raportu]. — Seyfried Edmund : Potwierdzić albo sprostować. [Treść raportu]. Prawo i Życie 1989 nr 22 s. 14, 16.
27. STRZEMBOSZ Tomasz : „Blżej prawdy” naprawdę? Tyg. Powsz. 1989 nr 21 s. 3.
28. SKARŻYŃSKI Kazimierz : Raport z Katynia. Sprawozdanie poufne Polskiego Czerwonego Krzyża. Odrodzenie 1989 nr 7 s. 7—10.
29. SZCZEŚNIAK Andrzej Leszek
Katyń : tło historyczne, fakty, dokumenty / Andrzej Leszek
Szcześniak. — Wwa : „Alfa”, 1989. — 189 s.: il.
30. SZYMAŃSKI Wiesław Paweł : Jeden z listy katyńskiej (dr Józef Władysław Jakubowski). Tyg. Powsz. 1989 nr 44 s. 5.
31. TOMICZEK Henryk : Woldenberski oddźwięk Katynia. Tyg. Demokr. 1989 nr 14 s. 20—21.
32. TYBURA Władysław : Dokumenty katyńskie. Życie Warsz. 1989 nr 47 dod. Hist. i Życie nr 4 s. 1.
33. Uchwała Senatu Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie zbrodni katyńskiej. Odrodzenie 1989 nr 26 s. 2.
34. WERNIC Andrzej : Profesorowi Kowalskiemu — ku pamięci. Ład 1989 nr 22 s. 12.
35. W lesie katyńskim. Listy i polemiki. Polityka 1989 nr 1 s. 14.

36. ZAROŃ Piotr : Lot do Katynia. Raport Ferdynanda Goetla nie był formą współpracy z Niemcami. Prz. Tyg. 1989 nr 21 s. 10.

Anna Wakar

VI. NOWOŚCI WYDAWNICZE

Znakiem I oznaczono tytuły kwalifikujące się do księgozbiorów wszystkich bibliotek i filii bibliotecznych, znakiem II publikacje przydatne dla bibliotek miejskich i gminnych, znakiem III tytuły kwalifikujące się przede wszystkim do zbiorów bibliotek miejskich.

1. NOWE KSIĄŻKI o WARMII i MAZURACH (lipiec—wrzesień 1989)

1. Jeziora Mazurskiego Parku Krajobrazowego : stan eutrofizacji, kierunki ochrony / red. Anna Hillbricht — Ilkowska. — Wrocław ; Kraków : „Ossolineum”, 1989. — 167 s. — (Zeszyty Naukowe / PAN. Kom. Nauk. przy Prezydium PAN „Człowiek i Środowisko”). — Bibliogr. — Streszcz. ang., pol.

Praca przedstawia ekologiczny obraz jezior Mazurskiego Parku Krajobrazowego. Zawiera charakterystykę fizjograficzną zlewni i limnologiczną większych jezior, ich stan troficzny, czystość wód, podatność na eutrofizację i aktualne zagrożenia. Wskazuje kierunki ochrony jezior oraz sposoby ich zabezpieczania przed dalszą degradacją. III.

2. KRUK Erwin

Kronika z Mazur / Erwin Kruk. — Warszawa : Państw. Inst. Wydaw., 1989. — 443 s. — ([Polska Proza Współczesna]).

Powieść znanego olsztyńskiego pisarza, w której podjęty został trudny i skomplikowany problem mazurski. Autor wykorzystując własne doświadczenia biograficzne ukazuje powojenne losy Mazurów, ich zagubienie i samotność, pogłębiające się z czasem rozproszenie i zanikanie więzi. Przedstawia również swój stosunek do historycznych zdarzeń i swoją ocenę współczesności. I.

3. RĄKOWSKI Grzegorz : przewodnik dla turystów pieszych / Grzegorz Rąkowski. — Warszawa : „Kraj”, 1989. — 113, [1]s., [14] map. — Bibliogr.

Przewodnik dla turystów pieszych po najpiękniejszych regionach Pojezierza Mazurskiego. Zawiera ogólne wiadomości dotyczące

prezentowanego terenu a więc środowisko geograficzne, ludność, zabytki, zagospodarowanie turystyczne oraz opis najatrakcyjniejszych szlaków turystycznych. I.

4. SZATRAWSKI Krzysztof Dariusz

Poniżej snu / Krzysztof Dariusz Szatravski. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1989. — 81, [3].

Pierwszy zbiorek poezji młodego olsztyńskiego poety, którego utwory już wcześniej publikowane były na łamach prasy oraz w formie arkusza poetyckiego pt. „Posłanie ostatniego z epigonów” wydanego przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” w serii „Premiery Literackie”. II.

Bożena Wasilewska

2. LEKTURY DLA BIBLIOTEKARZY

1. Informacja naukowa z elementami naukoznawstwa: poradnik dla nauczycieli przedmiotu uzupełniającego w liceach i technikach. — Wyd. 2 popr. i uzup. — Warszawa : Centr. Inf. Nauk. Techn. i Ekonom., 1989. — 193 s. (III).

Poradnik przeznaczony jest dla nauczycieli przedmiotu „Informacja naukowa z elementami naukoznawstwa”. Składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono podstawowe zagadnienia naukoznawstwa, a na ich tle organizację działalności informacyjnej w Polsce. Scharakteryzowano źródła informacji naukowej. Omówiono formy współpracy międzynarodowej w zakresie wymiany informacji. Zasygnalizowano rolę automatyzacji we współczesnej bibliotece oraz wyjaśniono podstawowe pojęcia informacji naukowej. W części drugiej omówiono zagadnienia organizacji i metod pracy biblioteki szkolnej oraz podano przykładowe plany zajęć dydaktycznych. Dołączono do tej pozycji zestaw pomocy metodycznych.

2. Literatura piękna 1984 : adnotowany rocznik bibliograficzny. — Warszawa : Stow. Bibl. Polskich, 1989. — 343 s. (I).
3. Literatura piękna 1985 : adnotowany rocznik bibliograficzny. — Warszawa : Stow. Bibl. Polskich, 1988. — 338 s. (I).
- Roczniki bibliograficzne ukazujące się od roku 1954 stanowią

przegląd beletrystyki polskiej i obcej w tłumaczeniach, wydanych w kraju w danym roku kalendarzowym. W rocznikach uwzględnia się także książki z szeroko pojętego pogranicza literatury pięknej (reportaże, gawędy, felietony literackie, szkice i eseje krytycznoliterackie, monografie biograficzne, życiorysy, wspomnienia, pamiętniki, wypowiedzi ankietowane, scenariusze filmowe, montaż sceniczne). Roczniki zaopatrzone są również w indeksy : autorów, tytułów i serii wydawniczych oraz tematyczno-zagadnieniowe.

4. MARSZAŁEK Leon

Podstawowe wiadomości z edytorstwa i księgarstwa / Leon Marszałek. — Warszawa : Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy, 1988. — 104 s. (I).

Książka zawiera podstawowe wiadomości z zakresu edytorstwa i księgarstwa, które są niezbędne w pracy każdego bibliotekarza. Podano tu wiadomości z zakresu edytorstwa w ogólnym znaczeniu, jako praktycznej działalności mającej na celu wydawanie książek, oraz z zakresu edytorstwa jako szczegółowej dyscypliny bibliologicznej. Uwzględniono również niektóre aspekty ekonomiczne działalności wydawcy, zwracając uwagę na postęp w technice produkcji książek. Omówiono także fazy i formy księgarstwa, jak hurt księgarski, detaliczna sieć księgarstwa, wśród niej księgarnie ogólnosortymentowe, księgarnie specjalistyczne, księgarnie wysyłkowe itd.

5. MOSER Janina

Część I. Podstawowe wiadomości o wydawnictwach informacyjnych. Część II. Wiadomości o wybranych zagranicznych bieżących bibliografiach specjalistycznych / Janina Moser. — Warszawa : Centrum Informacji Nauk. Techn. i Ekonom., 1989. — 50 s. (III).

Praca składa się z dwóch części. W części I zamieszczono podstawowe wiadomości o źródłach informacji naukowej. Omówiono systematykę dokumentów oraz wydawnictwa informacyjne ze szczególnym uwzględnieniem wydawnictw bibliograficznych. Podano podział bibliografii, ich strukturę oraz indeksy, w jakie mogą być zaopatrzone. W części II podano praktyczne wskazówki pomocne przy opracowywaniu tematycznych zestawień bibliograficznych. Omówiono także ważniejsze bieżące zagraniczne bibliografie spec-

jalistyczne zarówno interdyscyplinarne jak i z zakresu: chemii, fizyki, elektroniki, ceramiki, górnictwa, metalurgii, podając ich działy tematyczne, aparat pomocniczy oraz inne uwagi przydatne przy posługiwaniu się tymi wydawnictwami.

Zofia Koprowska

3. ŹRÓDŁA INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNE (wybór nabytków WBP w Olsztynie)

KOPF Stanisław

Lata okupacji: kronika fotograficzna walczącej Warszawy / Stanisław Kopf. — Wwa : Pax, 1989. — 527 s.: fot.

Jest to albumowe wydanie fotograficznej opowieści o Warszawie w latach 1939—1944, tj. o niektórych ludziach i niektórych zdarzeniach, o przemocy okupanta i determinacji społeczeństwa warszawskiego. Obszerne fragmenty „życiorysu” Warszawy podporządkowane są zdjęciom dokumentalnym i stanowią bogaty materiał obrazujący atmosferę miasta w tamtym okresie. Wydarzenia, których nie utrwaliła kamera fotograficzna, przedstawione są w postaci planów, reprodukcji prasy konspiracyjnej i legalnej a nawet rysunków z tamtych lat. Obrazy przeplatane są fragmentami poezji, pamiętników, piosenek okupacyjnych, satyry.

Lista katyńska : jeńcy obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk zaginiony w Rosji sowieckiej / oprac. Adam Moszyński. — Wwa : „Omnipress”, 1989. — 336 s. — Oryg. : Londyn: „Gryf”, 1982, wydawnictwo fotooffset.

Stanowi alfabetyczne zestawienie nazwisk osób zaginionych opracowane na podstawie materiałów pochodzących z różnych źródeł. Książka, podzielona na trzy części, jest listą jeńców trzech obozów. W części pierwszej „Obóz w Kozielsku- Groby katyńskie” podaje nazwiska 5309 jeńców oraz opisy 135 ekshumowanych przez Niemców w Lesie Katyńskim zwłok o nieustalonych nazwiskach. Część druga „Obóz w Ostaszkowie” podaje 1260 nazwisk jeńców, a część trzecia „Obóz w Starobielsku” podaje 3319 nazwisk jeńców. Razem 9888 nazwisk. Lista katyńska powstała dzięki wysiłkom człowieka, który był jednym „spośród znikomej garstki pozostałych przy życiu byłych jeńców obozu

Starobielsk". Pierwsze jej wydanie ukazało się w Londynie, w maju 1949 r. Po czterdziestu latach milczenia o tej straszliwej i ponurej zbrodni doczekaliśmy się pierwszego, oficjalnego wydania krajowego. Lista jest nadal niepełna, choć przez czterdzieści lat kilkakrotnie była uzupełniana i poprawiana.

MARKOWSKI Andrzej, RYDZEWSKI Andrzej, KRUSZYŃSKI Henryk

Leksykon techniki mikrokomputerowej / Andrzej Markowski, Andrzej Rydzewski, Henryk Kruszyński. — Wwa : NOT „Sigma”, 1989. — 119 s.

Książka zawiera ponad 500 haseł zdefiniowanych po polsku, przy czym przy polskich terminach podano odpowiedniki angielskie, francuskie, niemieckie i rosyjskie. Na końcu książki znaleźć można zestawienie kodów oraz słowniki alfabetyczne. Leksykon napisano z myślą o czytelnikach, którzy nie posiadają przygotowania z zakresu informatyki, a których interesują książki serii mikrokomputerowej Wydawnictwa NOT SIGMA.

PITERA Zbigniew

Diabeł jest kobietą / Zbigniew Pitera. — Wwa : WAiF, 1989. — 328 s.

Kobieta — wamp jest niewątpliwie najbardziej fascynującym wątkiem i filmowej mitologii i wątek ten niewątpliwie zawdzięcza swoje przetrwanie wspaniałym gwiazdom ekranu. W tej książce czytelnik znajdzie opowieść o najwybitniejszych przedstawicielkach tego gatunku filmowych bohaterek w powiązaniu z przemianami obyczajów i upodobań widowni w minionych dziesięcioleciach. Tak więc od Thedy Bary poczynając na Marilyn Monroe kończąc.

Poczet wielkich matematyków / red. Włodzimierz Krysiński. — Wyd. 3 poszerz. — Wwa: NK, 1989. — 343 s.

Jest to już trzecie wydanie tej książki w języku polskim rozszerzone i uzupełnione w stosunku do wydań poprzednich. Zawiera 122 życiorysy wybitnych matematyków różnych narodowości, żyjących w różnych epokach historycznych.

Porozumienia okrągłego stołu: Warszawa 6 luty—5 kwietnia 1989 r. — [Olsztyn] : NSZZ „Solidarność” Region Warmińsko-Mazurski, 1989. — 271 s.

Zawarte są tu umowy kilkuset przedstawicieli różnych sił politycznych i społecznych naszego kraju podpisane po trwających dwa miesiące pracach. Stanowią one o kierunkach reform politycznych, o reformach gospodarczych i polityce społecznej, o pluralizmie związkowym, jak też o niezbędnych zmianach w różnych dziedzinach życia polskiego. Są przyrzeczenia i zapowiedzi działań władz i działań sił społecznych. Ujęte są też zapisy rozbieżności, konfliktowych postulatów i interesów.

Spór o SF: antologia szkiców i esejów o science fiction / wybór Ryszard Handke, Lech Jęczyński, Barbara Okólska. — Poznań : Wydaw. Pozn., 1989. — 433 s.

Antologia jest przeglądem stanowisk i sądów wielu wybitnych badaczy i krytyków (m.in. Amis, Suvin, Aldiss, Parrinder, Woodman, Buter, Eco a także grono Polaków) na temat literatury fantastyczno-naukowej. Jest pierwszym tego typu przewodnikiem po bogatej twórczości tak popularnych pisarzy jak Verne, Wells, Huxley, Lewis, Lem, Clarke, Asimow, Dick i inni.

ŻURAWSKA Teresa

Paradne pojazdy w Polsce XVI—XVIII wieku / Teresa Żurawska. — Kraków : PWN, 1989. — 248 s., [44]s. tabl.: il.

Książka ta jest prekursorskim, gruntownym studium pojazdów paradnych w dawnej Polsce. Podana jest nie tylko charakterystyka organizacji produkcji pojazdów i ośrodków produkcyjnych, ale odtworzone jest również bogate, dawno zapomniane słownictwo związane z typami pojazdów i ich wyposażeniem. Uwypuklona jest forma artystyczna pojazdów zwłaszcza z końca XVII wieku, z okresu baroku. Bogaty materiał ikonograficzny i fotograficzny.

Anna Wakar

VII. KALENDARIUM ROCZNIC I OBCHODÓW

(styczeń-marzec 1990)

4 stycznia

30 rocznica śmierci (1960) Alberta Camusa pisarza francuskiego i dramaturga, laureata nagrody Nobla.

Zestaw bibliograficzny zob. Mat. Inf.-Bibl. WBP Olsztyn 1979 wrzesień-październik s. 30—31.

BOCHEŃSKI Tomasz : Człowiek wobec dżumy. Twórczość 1989 nr 1 s. 74—83.

GARSTKA Edward : Alberta Camusa wadzenie się z Bogiem. Kierunki 1987 nr 14 s. 5.

KRAWCZYK Anna : „W ludziach więcej rzeczy zasługuje na podziw niż na pogardę”. Warm. i Mazury 1985 nr 11 s. 8—9.

NATANSON Wojciech

Szczęście Syzyfa / Wojciech Natanson. — Kraków : WL, 1980. — 176 s.

11 stycznia

50 lat temu (1940) zmarł Michał Siedlecki, zoolog, współorganizator ochrony przyrody i morskich badań biologicznych w Polsce.

FEDOROWICZ Zygmunt

Michał Siedlecki (1873—1940) / Zygmunt Fedorowicz. — Wrocław : Ossol., 1966. — 161 s.

KAWECKI Zbigniew : Profesor Michał Siedlecki. Tyg. Powsz. 1980 nr 8 s. 6, il.

SIEDLECKI Michał

Na drodze życia i myśli / Michał Siedlecki. — Wrocław : Ossol., 1966. — 107 s.

18 stycznia

50 rocznica (1940) śmierci Kazimierza Przerwy-Tetmajera, poety, nowelisty, powieściopisarza i dramaturga.

BYTNAR Grzegorz : Poeta tragiczny. Tyg. Powsz. 1980 nr 4 s. 6.

JABŁOŃSKA Krystyna

Kazimierz Tetmajer / Krystyna Jabłońska. — Kraków : WL, 1969. — 301 s.

JABŁOŃSKA Krystyna : „W sławę płyniemy”. Życie Lit. 1985 nr 38 s.6.

MARX Jan : Petroniusz Młodej Polski. Odrodzenie 1987 nr 2 s. 1, 10.

22 stycznia

45 lat temu (1945) zwycięskie wojska radzieckie wkroczyły do Olsztyna. Kronika Olsztyna 1945—1950 / zapisał i wydał Andrzej Wakar. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1972. — S. 33—37 : Kronika

MILEWSKI Zygmunt : One pamiętają tamte dni. Ostatnia bitwa o Olsztyn. Głos Olszt. 1962 nr 17 Archipelag nr 3 s. 8, il.

BROWIŃSKI Czesław

Olsztyn 1945—1970 / Czesław Browiński. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1974 — S. 5—42 : Wyzwolenie

ŁUKASZEWICZ Bohdan

Olsztyn 1945—1985: zapis czterdziestolecia / Bohdan Łukaszewicz. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1987. — S. 9—13 : 1945

SKROBACKI Andrzej : Ostatnie dni miasta Allenstein. Nie uzbrojonym okiem lekarza. Warm. i Mazury 1989 nr 5 s. 6, il. ; nr 6 s. 10, il.

TYROLSKI Ryszard : Listy brata. Ofensywa styczniowa. Gaz. Olszt. 1982 nr 16 s. 1, 4.

22 lutego

180 rocznica urodzin (1819) Fryderyka Chopina.

Kompozytorzy polscy o Fryderyku Chopinie : antologia / red. i wstęp Mieczysław Tomaszewski. — Kraków : PWN, 1980. — 184 s.

ŁOPALEWSKI Tadeusz

Fryderyk / Tadeusz Łopalewski. — Wyd. 4. — Lublin : W Lub., 1986. — 216 s.

WIERZYŃSKI Kazimierz

Życie Chopina / Kazimierz Wierzyński. — Kraków : WL, 1978. — 380 s.

ZAMOYSKI Adam

Chopin / Adam Zamoyski. — W-wa : PIW, 1985. — 316 s.

ZWIERKO Teresa : Spotkanie po latach. Zwierciadło 1980 nr 1 s. 16—17, il.

ŻUROWSKI Maciej : Chopin i literatura. Kultura 1989 nr 8 s. 6.

24 lutego

50 rocznica śmierci (1940) Seweryna Pieniężnego (juniora), działacza na rzecz polskości Warmii i Mazur.

25 lutego

100 rocznica urodzin (1890) tegoż.

CHŁOSTA Jan

Seweryn Pieniężny 1890—1940 : redaktor i wydawca spod znaku Rodła / Jan Chłosta. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1980. — 171 s.

CHŁOSTA Jan : Procesy sądowe Pieniężnego juniora. Gaz. Olszt. 1987 nr 86 s. 1, 3.

LEŚNODORSKI Bogusław : Pamięci Seweryna Pieniężnego. List profesora Uniwersytetu Warszawskiego. Stolica 1964 nr 14 s. 12.

WAKAR Andrzej

Bałwany chwając bez zakonu żył / Andrzej Wakar. — Olsztyn: „Pojezierze”, 1986. — S. 140—146 : Pamięci Seweryna Pieniężnego

WAKAR Andrzej : Seweryn Pieniężny. Redaktorzy „Gazety Olsztyńskiej”. Gaz. Olszt. 1976 nr 136 s. 8, portr.

3 marca

125 lat temu (1865) urodził się Gustaw Leyding (senior), działacz ruchu ludowego na Mazurach, współzałożyciel Mazurskiej Partii Ludowej, prezes Samopomocy Mazurskiej, jeden z najwybitniejszych działaczy mazurskich naszego stulecia (zm. 19 listopada 1948 r.).

Zestaw bibliograficzny zob. Mat. Inf. Bibl. WBP Olsztyn 1979 marzec-kwiecień s. 18—20.

50 lat temu (1940) zmarł Władysław Pieniężny, młodszy brat Seweryna (seniora), założyciel Banku Ludowego w Olsztynie, działacz plebiscytowy.

CHŁOSTA Jan : Seweryn i Władysław Pieniężni. Śl. Powsz. 1976 nr 82 s. 11. Śl. na Warm. nr 15

CHŁOSTA Jan : Władysław Pieniężny. Z rodu olsztyńskich wydawców. Śl. Powsz. 1980 nr 153 s. 10, Śl. na Warm. nr 24

LIETZ Zygmunt : Władysław Pieniężny — działacz społeczny, redaktor „Gazety Olsztyńskiej”. Gaz. Olszt. 1976 nr 102 s. 8

4 marca

Henryk Syska kończy 70 lat (ur. 1920 r.)

Zestaw bibliograficzny wewnątrz numeru.

24 marca

45 lat temu (1945 r.) ukazał się pierwszy numer „Tygodnika Powszechnego” najbardziej poczytnego i świetnie redagowanego katolickiego pisma społeczno-kulturalnego.

J.H. : 1500. Tyg. Powsz. 1977 nr 43 s. 1.

KARWAT Mirosław, MILANOWSKI Włodzimierz : Sens przemilczeń i akcentów. Sacrum profanum. Argumenty 1983 nr 37 s. 7.

KISIEL : Lat czterdzieści ma nasz dziad... Tyg. Powsz. 1985 nr 12 s. 8, 7, il.

KOŹNIEWSKI Kazimierz

Historia co tydzień : szkice o tygodnikach społeczno-kulturalnych 1944—1950 / Kazimierz Koźniewski. — Wwa : „Czytelnik”, 1977. — S. 349—413 : Między oporem a udziałem

29 marca

70 lat temu (1920) zmarł Bogumił Linka, działacz Mazurskiej Partii Ludowej, delegat Mazurów do Wersalu, gdzie prosił prezydenta Wilsona o włączenie Mazur do Polski. Po powrocie poturbowany przez bojówkę niemiecką zmarł z obrażeń. Pochowany na cmentarzu ewangelickim w Olsztynie.

CHŁOSTA Jan : Linkowie na Mazurach. Zanotowane w archiwum. Gaz. Olszt. 1989 nr 71 s. 5.

DUDZIŃSKA Zofia : Bogumił Linka. Historia w kamieniu czyli o olsztyńskich pomnikach. Dz. Pojezierza 1986 nr 30 s. 4.

DUDZIŃSKA Zofia : Pamięci Bogumiła Linki. Gaz. Olszt. 1975 nr 113 s. 3.

SYSKA Henryk

Mazurski generał / Henryk Syska. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1971. — S. 62—84 : Apostoł polskości

1920-1921
1922-1923
1924-1925
1926-1927
1928-1929
1930-1931
1932-1933
1934-1935
1936-1937
1938-1939
1940-1941
1942-1943
1944-1945
1946-1947
1948-1949
1950-1951
1952-1953
1954-1955
1956-1957
1958-1959
1960-1961
1962-1963
1964-1965
1966-1967
1968-1969
1970-1971
1972-1973
1974-1975
1976-1977
1978-1979
1980-1981
1982-1983
1984-1985
1986-1987
1988-1989
1990-1991
1992-1993
1994-1995
1996-1997
1998-1999
2000-2001
2002-2003
2004-2005
2006-2007
2008-2009
2010-2011
2012-2013
2014-2015
2016-2017
2018-2019
2020-2021

1920-1921
1922-1923
1924-1925
1926-1927
1928-1929
1930-1931
1932-1933
1934-1935
1936-1937
1938-1939
1940-1941
1942-1943
1944-1945
1946-1947
1948-1949
1950-1951
1952-1953
1954-1955
1956-1957
1958-1959
1960-1961
1962-1963
1964-1965
1966-1967
1968-1969
1970-1971
1972-1973
1974-1975
1976-1977
1978-1979
1980-1981
1982-1983
1984-1985
1986-1987
1988-1989
1990-1991
1992-1993
1994-1995
1996-1997
1998-1999
2000-2001
2002-2003
2004-2005
2006-2007
2008-2009
2010-2011
2012-2013
2014-2015
2016-2017
2018-2019
2020-2021

1920-1921
1922-1923
1924-1925
1926-1927
1928-1929
1930-1931
1932-1933
1934-1935
1936-1937
1938-1939
1940-1941
1942-1943
1944-1945
1946-1947
1948-1949
1950-1951
1952-1953
1954-1955
1956-1957
1958-1959
1960-1961
1962-1963
1964-1965
1966-1967
1968-1969
1970-1971
1972-1973
1974-1975
1976-1977
1978-1979
1980-1981
1982-1983
1984-1985
1986-1987
1988-1989
1990-1991
1992-1993
1994-1995
1996-1997
1998-1999
2000-2001
2002-2003
2004-2005
2006-2007
2008-2009
2010-2011
2012-2013
2014-2015
2016-2017
2018-2019
2020-2021

VIII. KALENDARIUM WYDARZEŃ Z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH (III kwartał 1989 r.)

20 lipca

Dokonana została przez zespół instruktorów WBP kontrola pracy bibliotek publicznych w gminie Miłomłyn.

31 sierpnia

Do Państwowej Inspekcji Pracy odszedł długoletni instruktor WBP Henryk Jakubiec.

Wrzesień

Od 1 września w Filii nr 20 została wyodrębniona w dotychczasowej sali imprez wypożyczalnia dla dzieci.

Zespół instruktorów WBP ocenił pracę bibliotek publicznych w gminach: Dźwierzuty, Małdyty i Purda.

Odeszła na emeryturę dotychczasowa kierowniczka Działu Zbiorów Specjalnych mgr Sabina Siemaszko. Obowiązki nowego kierownika objęła mgr Maria Czapiewska z Działu Instr.-Metod.

W okresie wakacji oddziały dziecięce WBP zorganizowały 14 sezonowych punktów bibliotecznych dla grup kolonijnych.

Grupa studentów odbywała praktyki wakacyjne w WBP.

W placówkach miejskich zorganizowano kilka ciekawych wystaw. Były to między innymi: z okazji Rocznicy Września „A POŚRÓD LAT ECHAMI WOJNA GRZMI”, „WSZYSTKO CO NASZE POLSCE ODDAMY”, „Z DZIEJÓW HARCERSTWA”, „MARIA DĄBROWSKA”.

Z. Kosmowska

WIELKI KATYŃSKI WYDARZENIE
WIELKI KATYŃSKI WYDARZENIE
III kwiecień 1943 r.

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

Wielki Katyński Wydarzenie
Wielki Katyński Wydarzenie

